

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	4
2.	Bygningmæssige forhold mv.	5
2.1.	Generelt.....	5
2.2.	Belægningsafdelingerne.....	9
2.2.1.	Stuerne.....	9
2.2.2.	Toilet og badeforhold	18
2.2.3.	Opholds- og fritidsrum	21
2.2.4.	Køkkenfaciliteter	24
2.3.	Øvrige rum mv.	26
2.3.1.	Observationscelle mv.	26
2.3.2.	Isolationsrum	27
2.3.3.	Besøgsrum	29
2.3.4.	Lægeværelse.....	32
2.3.5.	Fritidsfaciliteter	32
2.3.6.	Købmand.....	34
2.3.7.	Vaskefaciliteter	34
2.3.8.	Udenomsarealer	35
2.3.9.	Personalefaciliteter	36
2.4.	Arbejdspladser	36

3.	Arbejde, fritid, undervisning.....	38
3.1.	Arbejde mv.	38
3.2.	Fritid.....	41
3.3.	Undervisning.....	42
4.	Lægebetjening mv.	42
5.	Belægning	42
6.	Andre forhold.....	43
6.1.	Forplejning og købmandshandel	43
6.2.	Euforiserende stoffer mv.	47
6.3.	Trusler og vold	48
6.4.	Talsmandsordningen	48
6.5.	Besøg.....	49
6.6.	Bemanding på afdeling G/H.....	50
6.7.	Tv-ordning	52
6.8.	Tobaksrygning på fællesarealer.....	54
6.9.	Dørskilte.....	55
6.10.	Information til de indsatte.....	56
6.11.	Avishold.....	60
6.12.	Madrasser	60
6.13.	Centralkøkkenet.....	61
6.14.	Medbringelse af kød til grill ved besøg og efter udgang.....	63
6.15.	Rengøringsmidler	65

7.	Samtaler med indsatte.....	65
8.	Gennemgang af rapporter	66
8.1.	Lidt om sagerne	66
8.2.	Retsgrundlag.....	68
8.3.	Forhørsceleanbringelse.....	69
8.4.	Sagsbehandlingstiden.....	70
8.5.	Sagsbehandlingsregler	72
8.5.1.	Partshøring mv.	73
8.5.2.	Forhørsvidner	75
8.5.3.	Vejledning om rettigheder	76
8.5.4.	Notatpligt.....	77
8.5.4.1.	Protokollen	77
8.5.4.2.	Indholdet af notatet	81
8.5.4.3.	Begrundelse	91
8.6.	Strafudmåling.....	96
8.7.	Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse.....	99
8.8.	Oplysning til den indsatte om politianmeldelse.....	101
8.9.	Konfiskation	101
8.9.1.	Kompetence.....	102
9.	Opfølgning.....	103
10.	Underretning.....	103

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 blev det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf.

Som et led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 18. april 2002 inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård. Til stede under inspektionen var blandt andre fængselsinspektør Niels Kløve Larsen, økonomichef Kai Pedersen, afdelingsleder Vagn Nedergaard, beskæftigelsesleder Marie Sørensen og overvagtimester Svend Åge Nielsen.

Ombudsmanden har en gang tidligere – i 1983 – foretaget inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård. Rapporten herom er ikke optaget i Folketingets Ombudsmands beretning, men i beretningen for 1983, s. 139, er inspektionen omtalt i forbindelse med en konkret sag vedrørende dette fængsel.

Inspektionen den 18. april 2002 bestod af en indledende samtale med ledelsen og samarbejdsudvalget, rundgang i fængslet og en afsluttende samtale med ledelsen. Jeg havde desuden samtale med enkelte indsatte som havde anmodet herom, og de har efterfølgende modtaget særskilte breve om behandlingen af de klagepunkter som de fremførte. Flere af de spørgsmål som de indsatte bragte op, var generelle spørgsmål som er medtaget i denne rapport.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere under pkt. 8 nedenfor.

I tilslutning til inspektionen udarbejdede jeg

- et notat om iagttagelser under rundgangen i fængslet og
- et referat af samtalerne med ledelsen og samarbejdsudvalget.

Med brev af 8. maj 2002 sendte jeg det nævnte materiale til fængslet til eventuelle bemærkninger. Jeg modtog herefter et brev af 4. juni 2002 med bilag med ledelsens bemærkninger som blev indarbejdet i en foreløbig rapport af 13. november 2002.

Den foreløbige rapport blev sendt til Fængselsafdelingen Kærshovedgård og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på eventuelle bemærkninger om de faktiske forhold som beskrevet i rapporten. Jeg har ikke modtaget sådanne bemærkninger.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

2.1. Generelt

Kærshovedgård var oprindeligt en almindelig landbrugsejendom. Fængselsafdelingen råder over et areal på ca. 140 hektar land. Kapaciteten er 153 pladser fordelt på 117 enmandsstuer, 2 tomandsstuer og 4 ottemandsstuer.

En del af de eksisterende bygninger er de oprindelige gårdbygninger, stalde mv. Disse bygninger huser i dag lager, malerværksted, bygningsnedkeri, tømrerværksted, kontorer, montageværksted, træfagsværksted mv.

En del af de øvrige bygninger er opført i perioden 1905 til 1943 hvor Blå Kors havde afvænningshjem for alkoholikere på ejendommen. Dette gælder blandt andet for administrationslokalerne, afdeling A, afdeling B, centralkøkkenet og de nævnte afdelingers spisesal.

Fængselsafdelingens nyeste byggeri (afdeling G/H) blev taget i brug i januar 1995.

Fængselsafdelingen består nu af afdelingerne A, B, D, E/F og G/H. Alle afdelingerne er åbne.

Afdeling A har til huse i en hvid bygning til venstre for parkeringspladsen. Afdelingen har plads til 17 indsatte fordelt på 13 enmandsstuer og 2 tomandsstuer.

Afdeling B har til huse i en hvid bygning som er sammenbygget med afdeling A. Bygningen, som ligger overfor fængslets modtagelse og snedkerværksted, rummer desuden administrationslokaler. Afdelingen har plads til 16 indsatte på enmandsstuer.

Afdeling D har til huse i en gul bygning som er sammenbygget med administrationsbygningen. Bygningen, der ligger overfor afdeling E/F, er en tidligere skolebygning opført i begyndelsen af 1970'erne. I forbindelse med ændring af fængslets status i 1988 fra almindeligt åbent fængsel til fængsel udelukkende for hæftedømte (korttidsafsonere) blev undervisningen (bortset fra selvstudium) afskaffet og afdelingen omdannet til belægningsafdeling. Afdelingen har plads til 32 indsatte i afdelingens 4 ottemandsstuer.

Afdeling E/F ligger i en hvid etplansbygning mellem bygningen der rummer afdelingerne A, B og D, og bygningen der rummer afdeling G/H. Også denne bygning er fra begyndelsen af 1970'erne. Den har plads til 38 indsatte på enmandsstuer i 2 lige store afdelinger.

Afdeling G/H ligger i fængslets nyeste bygning (opført i 1995). Bygningen er H-formet og rummer 2 identiske (men spejlvendte) afsnit med hver 25 indsatte på

enmandsstuer. I midten af bygningen findes et kontor med glasfacade ud til gangen. Her opholder sig normalt én funktionær med ansvar for de op til 50 indsatte.

På alle afdelinger er der opsat korttelefoner og nødtelefoner.

Direktoratet for Kriminalforsorgen og Forsvarets Bygningstjeneste har i 1998 udarbejdet en bygningsanalyse med det formål at vurdere kriminalforsorgens behov for nye anlæg og renovering af eksisterende anstalter. Analysen indeholder en kortlægning og vurdering af de eksisterende anstalter med hensyn til placering, størrelse, sikkerhedsmæssige forhold, bygningsstandard, vedligeholdelsesstandard, indretning og fleksibilitet mv.

Om Fængselsafdelingen Kærshovedgård er der i bygningsanalysens afsnit B 11 b, om de åbne fængselsers forslag til vedligeholdelse, forbedringer og nybygninger samt direktoratets/Justitsministeriets tilsynsførende arkitekts vurdering heraf, anført følgende (analysens side 63):

”Fængslet er generelt i en meget god udvendig stand. Der er løbende udskiftet tage og vinduer. Den udvendige vedligeholdelse på ca. 0,2 mio. kr. dækker navnlig renovering af fængslets kloakanlæg samt udvidelse af fængslets parkeringsplads. Udgifterne til tekniske anlæg m.v. udgør samlet ca. 1,8 mio. kr. Heraf udgør udgifterne til etablering af et kraft/varmeanlæg 0,6 mio. kr. Restbeløbet dækker udskiftning af pumper ved varmeanlæg og CTS-anlæg. Renovering af lejeboliger koster ca. 0,7 mio. kr. Den indvendige vedligeholdelse omfatter udgifter på ca. 1,5 mio. kr. Beløbet omfatter bl.a. renovering af et fælleskøkken. Af større moderniseringer/ombygninger kan nævnes udvidelse af lagerkapacitet samt personalekontor (træfag) og økonomimedjen. Disse forbedringer vil koste i alt ca. 1,7 mio. kr.

Samlet vurderes udgiften til vedligeholdelse at være **ca. 4,1 mio. kr.** Fængslets stand kan betegnes som bedre, og samlet vurderes udgiften til opretning at være **ca. 18,9 mio. kr.** Forbedringer udgør **ca. 1,7 mio. kr.**”

Den efterfølgende finanslovsaftale for 1999-2003 for kriminalforsorgens område indebar at der blev afsat et nærmere angivet beløb til ekstraordinær vedligeholdelse.

se. Det er dog efterfølgende i år 2002, bl.a. som følge af strafskærperne mv. ved lov nr. 380 og 382 af 6. juni 2002 om ændring af bl.a. straffeloven, besluttet at kriminalforsorgen skal udvise tilbageholdenhed på vedligeholdelsesområdet med henblik på at overholde de økonomiske rammer i flerårsaftalen.

Da spørgsmålet om anvendelsen af de tildelte ekstra midler til renovering og vedligeholdelse af bygningsmassen angår hele kriminalforsorgens bygningsmasse, har jeg af egen drift efter ombudsmandslovens § 17, stk. 1, oprettet en sag vedrørende udmøntning af bygningsanalysen. Jeg har i denne sag anmodet direktoratet om løbende at holde mig orienteret om arbejdet med renovering og vedligeholdelse af kriminalforsorgens bygningsmasse.

Blandt det materiale som jeg modtog fra fængslet forud for inspektionen, er en kopi af fængslets svar til direktoratet af 31. marts 1998 på direktoratets anmodning om oplysninger til brug for bygningsanalysen samt kopi af skema vedrørende bygningssyn 2001. Sidste side i svaret af 31. marts 1998 er en opsummering med overstregninger som jeg går ud fra angiver det der er udført.

I forbindelse med forespørgsel forud for inspektionen har direktoratet i brev af 3. april 2002 oplyst at der ikke er større igangværende bygge- og anlægsarbejder i fængslet. Direktoratet har samtidig oplyst at der i 2001 blev lagt nyt tag på afdeling D, og at fængslet har ansøgt om en lagerhal. Denne ansøgning er sat i bero på overvejelser om kriminalforsorgens samlede bevillingsmæssige situation og den økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling på Kærshovedgård.

Jeg går ud fra at ansøgningen er optaget på venteliste med henblik på prioritering af de økonomiske midler for 2003 og beder direktoratet om at oplyse hvad der videre sker med ansøgningen.

Da jeg i ovennævnte egen drift-sag løbende modtager orientering om renovering og vedligeholdelse af kriminalforsorgens bygningsmasse, foretager jeg mig i den foreliggende sag ikke mere vedrørende spørgsmålet om renovering mv. af Fængselsafdelingen Kærshovedgårds bygninger.

2.2. Belægningsafdelingerne

Der er, som allerede nævnt, 7 afdelinger benævnt A, B, D, E/F og G/H. Afdeling D indeholder, som allerede nævnt, 4 ottemandsstuer, mens der på alle de øvrige afdelinger er tale om enmandsstuer, dog er der 2 tomandsstuer på afdeling A.

2.2.1. Stuerne

Følgende stuer blev besigtiget under inspektionen:

Afdeling A

Under inspektionen blev stue 102-103 som er den ene af afdelingens 2 tomandsstuer, besigtiget efter mit valg. Stuen har linoleumsgulv og et vindue med gardiner. Der er to brikse, et bord med en stol, to skabe til tøj samt et mindre skab, en hylde og en opslagstavle. Der er loftsllys, en sengelampe og en skrivebordslampe. Stuen har laksefarvede vægge og hvidt loft. Stuen er opvarmet ved en radiator under vinduet.

Afdeling B

Stuerne 126 og 129 blev besigtiget efter mit valg. Begge stuer er enmandsstuer, og de var begge beboet.

Stue 126 har linoleumsgulv og træbeklædning på væggen. Stuen, som har et stort vindue med gardiner, er indrettet med en vask med koldt og varmt vand, spejl, en briks, et bord med en stol, et skab til tøj samt et mindre skab og en hylde. Der er loftsllys, en sengelampe og en skrivebordslampe.

Der er et tv med stueantenne på stuen (den indsattes eget). Der var en pæn orden.

Stue 129 er meget lille. Vægskabet hænger over sengen, og der er kun plads til et lille bord i hjørnet.

Afdeling D

Under inspektionen blev alle 4 ottemandsstuer besigtiget. Det drejer sig om stuerne 451-458, 459-466, 467-474 og 475-482. Alle var fuldt eller delvist belagt.

Stuerne måler omtrent 25 m². Stuerne har tre vinduer med gardiner og spjæld med gitre til udluftning. Der er hvide murstensvægge og skrå trælofter.

Der er en vask med koldt og varmt vand og et spejl på hver stue. På hver stue er der desuden otte grå stålskabe til tøj og lignende.

Skabene er forsynet med numre svarende til stuens numre. Skabene er meget medtagede, har buler og slagmærker og er bemalet og/eller påklipstret mærker af forskellig slags. Der er kun én hylde i skabet. Der er desuden to hylder på hver stue.

De otte senge på hver stue er køjesenge med to senge i hver. Der er tale om primitive stålsenge som efter det oplyste er tidligere militærsenge. Sengene er medtagede med ridser og afskallet maling. Hver seng er udstyret med en madras, en dyne og en pude samt sengetøj. I alle stuerne lå sengetøjet i sengene.

Stuerne rummer desuden et bord og et antal stole. Såvel borde som stole er slidte.

Der er sengelamper på væggene og loftsllys fra hængelamper og kuppel-lamper. Loftslampen i stue 467-474 var i stykker; den hang løst næsten i gulvhøjde, og skærmen var i stykker og lampens pære udækket. Loftslampen i 459-466 var (formentlig af indsatte) forsynet med papirstrimler. En sengelampe på stue 467-474 havde en ødelagt (bøjet) skærm.

Gulvene i stuerne er linoleumsgulve. Flere steder er der mærker i gulvet. I stue 475-482 er der meget tydelige mærker som efter tunge møbler som er blevet trukket rundt.

I flere af ottemandsstuerne var der tilrøget, og luften var dårlig. Der hang håndklæder til tørre på sengene. Rengøringsstandarden var generelt lav.

Det blev oplyst at der er planer om en ny afdeling til erstatning for afdeling D. En ansøgning herom verserer fortsat i Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Med hensyn til ottemandsstuerne spurgte jeg under inspektionen til sammensætningen af de indsatte som kan være meget forskellige. Jeg nævnte at jeg havde forstået at personalet har mulighed for at sammensætte de indsatte i grupper. Jeg nævnte også det forhold at der ryges på stuerne, men at nogle af de indsatte ikke ryger. Endelig spurgte jeg til hvordan fængslet forholder sig til sygemeldte indsatte på disse stuer.

Ledelsen oplyste at indsatte der blot er forkølede mv., ikke flyttes, men lider de af noget mere alvorligt, flyttes de. Der var for nylig i to tilfælde sket indlæggelse fra disse stuer. Hvis en indsat ikke kan tåle røg, vil han

endvidere heller ikke skulle afsone på en ottemandsstue, men de indsatte kan som udgangspunkt ikke flyttes blot fordi de ikke ønsker at afsone sammen med rygere. Fængslet mener at indsatte ville påstå at de ikke ryger, for at få enmandsstue, hvis denne mulighed fandtes. Ingen indsatte havde hidtil bedt om at blive flyttet på grund af rygning på stuerne. Det er ikke muligt at håndhæve et forbud mod rygning på stuerne (men kun på fællesarealer), også fordi de fleste indsatte er rygere. Derfor er der ikke et sådant forbud. Det er op til de indsatte på flermandsstuerne selv at aftale rygepolitikken på stuen.

Jeg nævnte at ikke-rygere efter min opfattelse ikke bør tvinges til at opholdes sig og specielt at sove i et rum hvori der ryges (så massivt som det tilsyneladende var tilfældet). Jeg rejste endvidere spørgsmålet om der (i hvert fald) på disse stuer burde være et forbud mod rygning. Ledelsen bemærkede hertil at der ikke er anden måde at løse dette problem på end ved at nedlægge afdelingen. Det ville samtidig løse det tilbagevendende problem med utilstrækkelig rengøring på denne afdeling. Ledelsen henviste i den forbindelse på ny til ansøgningen til Direktoratet for Kriminalforsorgen om nedlæggelse af afdelingen og oplyste at der senest i marts måned 2002 var sendt et forslag til direktoratet herom.

Om denne afdeling oplyste ledelsen i øvrigt at den males hvert år (til jul hvor der ikke er så mange indsatte). Fængslet er klar over at der er et akut behov for istandsættelse af badefaciliteterne som er ødelagte af fugt på grund af manglende udluftning (jf. pkt. 2.2.2).

Fængslet nævnte også at der er nogle indsatte som ligefrem beder om at komme på en ottemandsstue.

I (bl.a.) fængslets brev af 31. marts 1998 til direktoratet til brug for bygningsanalysen har fængslet fremsat ønske om en ny belægningsbygning med plads til 50 indsatte til erstatning for afdeling D og bufferkapaciteten i kælderens. Det er bl.a. anført at der er et ”påtrængende” behov for at forbedre afsoningsforholdene for de 32 indsatte på afdeling D, og at projektet bør iværksættes snarest af hensyn til ”krav om afsoning under rimelige forhold”. Forslaget fra marts 2002 er – så vidt jeg forstår – et svar på en henvendelse fra direktoratet til alle fængslerne om mulighederne for kapacitetsudvidelse hvor det er anført at etablering af en ny bygning til erstatning for afdeling D til 50 indsatte indebærer en kapacitetsudvidelse på 18. Det er i den forbindelse nævnt at fængslet vurderer at ville kunne etablere en sådan ny bygning i løbet af 4-5 måneder efter at der er givet tilladelse hertil.

Stuerne på afdeling D var generelt i en meget dårlig stand. Møblementet er gammelt og slidt, og sengene og stålskabene er endvidere utidssvarende, jf. herom nedenfor. Som jeg også nævnte under inspektionen, må vedligeholdelsesstandarderne i fængslet som sådan, herunder møblementets standard, imidlertid ses i sammenhæng med den store udskiftning der er i fængslet (jf. pkt. 5.), som særligt gør sig gældende på ottemandsstuerne hvor de indsatte med de korteste straffe som udgangspunkt anbringes. Mit indtryk af vedligeholdelsesstandarderne mv. er naturligvis præget af dette forhold.

Jeg har noteret mig at afdeling D males hvert år, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om vedligeholdelse af afdelingen i form af maling.

Ud over at stuerne, herunder navnlig møblementet, var i en betydelig værre stand end stuerne på de øvrige afdelinger i fængslet, afviger indkvarteringsforholdene på denne afdeling væsentligt fra forholdene for de øvrige indsatte i fængslet. Stuerne er efter min opfattelse værre end de firemandsstuerne som jeg besøgte i Statsfængslet i Jyderup i december 1997. Jeg henviser herom til Folketingets Ombudsmands beretninger for 1998, s. 646-47, og for 1999, s. 680-683.

Selv om afdeling D udelukkende benyttes til indsatte der skal afsone i meget kort tid (kortere tid i gennemsnit end de indsatte på afdeling C i Statsfængslet i Jyderup), er afsoningsforholdene for disse indsatte efter min opfattelse klart utilfredsstillende. Der er et påtrængende behov for at forbedre afsoningsforholdene for de indsatte på denne afdeling. Jeg henviser til at dette også er fængslets opfattelse. Efter min opfattelse er der behov for en egentlig plan for nedlæggelse af disse stuer (eventuelt) i forbindelse med opførelse af en ny bygning til erstatning herfor, som der er søgt om.

Jeg beder direktoratet om en udtalelse vedrørende dette forhold og herunder oplysning om hvad der videre sker i anledning af fængslets forslag om nedlæggelse af afdeling D. Jeg er, som det fremgår under pkt. 2.1., opmærksom på kriminalforsorgens aktuelle økonomiske situation.

Hvis der ikke er udsigt til en nedlæggelse af afdelingen forholdsvis hurtigt, henstiller jeg at der udarbejdes en plan for istandsættelse af stuerne og udskiftning (eller udbedring) af møblementet, herunder de utidssvarende køjesenge, og at fængslet allerede nu gennemgår møblementet med henblik på udskiftning af det der ser værst ud. Jeg bemærker herved at meget af møblementet efter min opfattelse er i en meget dårlig stand – også selv om standarden må ses i sammenhæng med den store udskiftning der er i fængslet og navnlig på afdeling D.

Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Rengøringsstandarden var meget dårlig hvilket jeg forstår er et tilbagevendende problem. Det er utilfredsstillende. Jeg henstiller til fængslet at skærpe kontrollen med rengøringen på afdelingen og beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Såfremt fængslet ikke allerede har udskiftet/repareret de lamper der var i stykker, og erstattet de manglende lampeskærme, går jeg ud fra at det nu vil ske.

Afdeling F

Stue 284 – en enmandsstue – blev besøgt efter mit valg. Stuen var ikke beboet. Stuen har linoleumsgulv og et stort vindue med gardiner og i højre side et spjæld med gitter til udluftning. Den er indrettet med en vask med koldt og varmt vand, spejl, et bord med en stol, et skab til tøj samt et mindre skab og en hylde. Der er en briks med to madrasser som var sunket sammen på midten. Der er loftsllys, en sengelampe samt en skrivebordslampe. Stuen er i det store og hele pænt vedligeholdt. Der var skrevet på lampen.

Afdeling H

Stue 328 – en enmandsstue – blev besøgt efter mit valg. Stuen var beboet. Stuen har linoleumsgulv og et stort vindue med gardiner. Den er indrettet med en vask med koldt og varmt vand, spejl, en briks, et bord med en stol (som der var ridset/tegnet en del på), et skab til tøj samt et mindre skab, en hylde og en opslagstavle. Der er loftsllys, en sengelampe samt en skrivebordslampe. Stuen er opvarmet ved en radiator under vinduet. Den er pænt vedligeholdt med hvide vægge.

Jeg spurgte under den afsluttende samtale med ledelsen om fængslet havde en plan for vedligeholdelse og udskiftning af møblement.

Ledelsen oplyste bl.a. at der er en plan for udskiftning, men at den ofte ikke holder fordi der viser sig noget mere presserende, og derefter ikke er penge tilovers til vedligeholdelse. Det blev tillige generelt af ledelsen fremført at det er svært at holde trit med nedslidningen i fængslet på grund af den store omsætningshastighed (jf. herom pkt. 5.). Fængslet har i brevet af 4. juni 2002 oplyst at den plan der henvises til, er det årlige bygningssyn der for så vidt udgør en årsplan hvad angår indvendig og udvendig vedligeholdelse, reovering mv. Med hensyn til udskiftning af

møblement på stuer mv. har fængslet i samme brev oplyst at der foretages løbende vurderinger af personale og ledelse. Der er således ikke tale om at fængslet har en særskilt plan for vedligeholdelse og udskiftning af møblement.

Når der bortses fra stuerne på afdeling D, går jeg ud fra at de besigtigede stuer er repræsentative for standarden som sådan af stuerne på afdelingerne.

Som jeg nævnte under den afsluttende samtale, er vedligeholdelsesstandard og møblementets standard på afdelingerne, især inventaret på stuerne, efter min opfattelse sløj mange steder, også på andre afdelinger end afdeling D. Som jeg også nævnte under inspektionen, må dette imidlertid ses i sammenhæng med den store udskiftning der er i fængslet (jf. pkt. 5.), og mit indtryk af vedligeholdelsesstandard mv. er naturligvis præget af at der er tale om et fængsel med hyppig udskiftning blandt de indsatte.

Jeg har noteret mig at der ikke er en egentlig plan for udskiftning af inventaret på stuerne mv., men at der foretages løbende vurderinger af behovet for udskiftning. Jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet.

Stuer i kælderen under afdeling A

I kælderen i den bygning som rummer afdeling A, ligger 4 stuer til henholdsvis 3 gange 4 indsatte og en til 2 indsatte. Der er tale om en høj kælder. Under inspektionen blev stuerne 159-162, 163-166 samt 167-168 besigtiget.

Stuerne er små og sparsomt udstyret med etagesenge med stålrørsramme og stålskabe til tøj. Lokalerne har høje vinduer med ruder i forskellige

formater og er desuden oplyst af lysarmaturer i loftet. På en af stuerne er et bord med tre stole.

Stuerne anvendes – blandt andet efter krav om en begrænset anvendelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen – alene ved akut overbelægning eller en enkelt overnatning for indsatte som ankommer sent til fængslet (heriblandt berusede indsatte) hvis der ikke er plads på de øvrige afdelinger, bortset fra afdeling D (ottemandsstuerne). Med andre ord placeres indsatte der kommer sent, og i det omfang de ikke afvises på grund af beruselse, som altovervejende hovedregel på almindelig stue. De indsattes adfærd kan naturligvis indicere midlertidig anbringelse uden for fællesskab i isolationsafsnittet, men det sker sjældent. Såfremt der kun er plads på afdeling D, men det på grund af indsattes tilstand anses for uhensigtsmæssigt at placere ham på denne afdeling, kan der ske placering i kælderen natten over.

Direktoratet skal orienteres når cellerne anvendes, og de indsatte skal flyttes dagen efter anbringelsen, også selv om de måtte foretrække kælderen frem for ottemandsstuerne som nogle indsatte gør.

Fængslet har i sin interne regelsamling med bestemmelser vedrørende personalet under pkt. C-4 indsat bestemmelser om anvendelse af stuerne i kælderen (udfærdiget 1. juli 2001). Det er dog ikke angivet at de indsatte skal flyttes dagen efter, men at opholdet kun må vare ”kortest mulig tid”. Pligten til underretning af direktoratet er heller ikke angivet.

Jeg har noteret mig direktoratets holdning til benyttelse af disse stuer og indberetningspligten når stuerne benyttes. Såfremt der foreligger noget skriftligt fra direktoratet herom, beder jeg om kopi heraf.

Stuerne i kælderen er utidssvarende (men efter min opfattelse dog at foretrække frem for ottemandsstuerne). Idet pladserne i kælderen kun anvendes ved akut overbelægning og undtagelsesvist i andre tilfælde, herunder i stedet for placering på afdeling D hvis det på grund af den indsatte tilstand anses for mest hensigtsmæssigt, og anvendelsen alene sker for en enkelt nat, foretager jeg mig ikke mere vedrørende indretningen og anvendelsen af disse stuer.

2.2.2. Toilet og badeforhold

Følgende toilet- og badeforhold blev besigtiget under inspektionen:

Afdeling B

Afdelingens toilet- og bade faciliteter ligger samlet på afdelingsgangen. Lokalet rummer dels to toiletter, dels to brusenicher. Lokalet har desuden fire håndvaske.

Afdeling D

På henholdsvis stueetagen og 1. sal af bygningen som rummer afdeling D, ligger et baderum og et toiletrum.

Toiletrummet har flisegulv og fliser på væggene. Der er to toiletter til afdelingens (maksimalt) 32 indsatte. Hvert toilet har en vask med koldt og varmt vand og et spejl. Over spejlet er en kuppellampe. Det blev af en indsat oplyst at toiletterne var blevet grundigt rengjort af indsatte dagen før inspektionen da de var meget beskidte. Der var rensesvæske og vejledning i brugen heraf på toilettet.

Baderummet indeholder to separate rum med en bruser. Rummene har terrazzogulv og fliser på væggene. Rummene har tidligere været anvendt til toiletrum, og de tidligere toiletafløb er fyldt ud med cement. Baderummene er i dårlig vedligeholdelsesmæssig stand. Navnlig i det bageste

baderum er væggene ovenover fliserne domineret af fugtskjolder. Flere steder skaller malingen desuden af væggene. Malingen på faldstammen i dette baderum er desuden afskallet flere steder, og der er rust og fugtpletter på røret. En knage på væggen i dette baderum hang løst ud af væggen.

Såvel bade- som toiletrum trænger i høj grad til istandsættelse og var på tidspunktet for inspektionen dårligt rengjorte.

Som nævnt under pkt. 2.2.1. er fængslet opmærksom på at der er et akut behov for istandsættelse af badefaciliteterne (som er ødelagte af fugt på grund af manglende udluftning). Det er også nævnt i fængslets brev af 31. marts 1998 til direktoratet hvor det er anført at renovering ”skal ske ... allerede i indeværende år”.

Jeg er enig i at der er akut behov for istandsættelse af badefaciliteterne. Særligt badet længst væk fra døren var i en dårlig stand – så dårlig at man faktisk ikke kan byde nogen at skulle benytte det.

Også toiletterne er efter min opfattelse i meget dårlig stand.

Toilet- og badefaciliteter er efter min opfattelse endvidere utilstrækkelige idet der kan være op til 32 indsatte om to toiletter og to brusere.

Såfremt der ikke bliver tale om nedlæggelse af afdelingen inden for (relativ) kort tid, bør der efter min opfattelse ske en istandsættelse af disse lokaliteter, og det bør i den forbindelse overvejes at etablere yderligere toilet- og badefaciliteter til de indsatte på afdelingen. Jeg henstiller derfor at der, medmindre afdelingen kan forventes nedlagt som anført, sker en sådan renovering mv., og jeg beder om underretning om hvad der videre sker vedrørende disse spørgsmål.

Rengøringsstandarder var generelt heller ikke god. Særligt toiletterne var ikke rene på trods af at gangmanden under inspektionen på afdelingen oplyste at han havde gjort dem grundigt rene dagen før inspektionen.

Selv om det blev oplyst at det er svært at få de indsatte på (netop) denne afdeling til at gøre rent, henstiller jeg – ligesom vedrørende rengøringen på stuerne – til fængslet at skærpe kontrollen med rengøringen.

Afdeling F

Afdelingernes bade- og toiletrum er adskilte. Under inspektionen blev bade- og toiletrumene i afdeling F besigtiget.

Baderummet indeholder to brusenicher. Der er flisegulv og klinker på væggene. Foran brusenicherne står desuden afdelingens vaskemaskine og tørretumbler.

Toiletrummet indeholder tre toiletbåse. Der er flisegulv og klinker på væggene. Foruden toiletet er hvert af de tre rum udstyret med en vask med koldt og varmt vand samt et spejl. Der er sæbedispenser (men også almindelig håndsæbe) og lufttørrer. Der er endvidere rensesæbe og vejledning i brugen heraf.

Afdeling H

Ved siden af stue 326 ligger et toilet som blev besigtiget. Toilettet har flisegulv og klinker op til loftet. Der er en sæbebeholder. Der er en brandmelder og en udluftningsventil som har samlet en del snavs. Klinkerne under sæbebeholderen var snavsede, formentlig af løbende sæbe, på tidspunktet for inspektionen.

Ved siden af det nævnte toiletrum ligger et kombineret bade- og toiletrum. Her er installeret to toiletter og tre brusenicher. Der er flisegulv og klinker op til loftet. I en særlig metalholder som er placeret højt oppe på væggen, hænger en lille beholder med rensesæbe og vejledninger til

brug af renevæske. Det blev oplyst at fængslets smed havde designet beholderen hvis placering skyldes at besøgendes børn har adgang til lokalerne i besøgstiden.

Da børn i forbindelse med besøg har adgang til bade- og toiletrummet hvor renevæsken er placeret, er det efter min opfattelse hensigtsmæssig at placere renevæsken sådan at (mindre) børn ikke kan få fat i den.

Jeg går ud fra at fængslet vil overveje en tilsvarende opsætning af beholderne på de andre afdelinger hvor der også foregår besøg på afdelingerne, herunder besøg af børn.

Bortset fra afdeling D giver de besigtigede toilet- og badeforhold mig ikke anledning til bemærkninger.

2.2.3. Opholds- og fritidsrum

Hver afdeling har tilknyttede fritidsrum. Følgende fritidsrum blev besigtiget under inspektionen:

Opholdsstue afdeling B

Afdelingen råder over en opholdsstue med sofaer og sofaborde og et tv.

Spisestue afdeling A og B

Afdelingerne A og B har en fælles spisestue i forbindelse med fælleskøkkenet. Stuen var istandsat med bl.a. nyt linoleumsgulv kort tid før inspektionen og er indrettet med borde og stole. To af de indsatte havde en fælles samtale med mig i forbindelse med inspektionen og fremsatte herunder ønske om nyt inventar til spisestuen.

Afdeling B har desuden en mindre spiseplads i tilknytning til afdelingens gang og te-køkken.

Opholdsstue afdeling D

I forlængelse af te-køkkenet i kælderen er et opholdsrum. Lokalet har væg til væg-tæppe og farver og billeder på væggen. På endevæggen er desuden et vægmaleri. Stuen er udstyret med lave stole/sofaer, sofaborde og en reol. Der er et tv, en dartskeive og enkelte brætspil. Lokalet har tre høje vinduer. Inventaret er nedslidt.

Bag opholdsstuen er et rum der var uden møbler bortset fra en reol. Det er til ikke-rygere, men der hang dog ikke (længere) noget skilt herom (se pkt. 6.8). Der var beskidt. Det blev oplyst at det er svært at få de indsatte til at gøre rent når de er der i meget kort tid, og at det trods daglig rengøring ser slemt ud hver dag.

Billardrum afdeling D

Afdelingen råder desuden over et billardrum som ligger i forlængelse af opholdsstuen. Lokalet har farver på væggene, et vægmaleri og to billardborde. Der er væg til væg-tæppe og tre høje vinduer.

Spisestue afdeling D

Afdelingens spisestue er et lavloftet lokale med høje vinduer. Der er borde og stole og billeder på væggen.

Opholdsstue afdeling F

Der er adgang fra gangen på afdeling F til opholdsrummet. Opholdsrummet indeholder blandt andet sofa/lænestole og sofabord sat op på rækker. Der er et tv og et fælleskøleskab. Fra opholdsrummet er der des-

uden adgang til afdelingens te-køkken, jf. ovenfor, samt til en mindre gårdsplads hvor de indsatte blandt andet kan grille om sommeren.

Opholdsrummet er præget af slid og til dels hærværk og kunne trænge til vedligeholdelse.

Spisestue afdeling F

Fra opholdsrummet er der adgang til afdelingens spisestue. Stuen er et aflangt lokale med borde og stole. Der er vinduer med gardiner, en dartskeive og billeder på væggen. Ved skilt var det markeret at en del af stuen var for ikke-rygere.

Afdeling H

Opholdsrummene i afdelingerne G/H omfatter dels en billardstue, dels et fællesrum i tilknytning til gangen og køkkenet.

Billardrummet er stort og lyst og har adgang til en mindre gårdhave med havemøbler og grill. Væggene var lettere nussede. Det blev oplyst at klædet på bordet skiftes ca. en gang årligt. Opholdsstuen er lys og indrettet med borde og stole, reoler med enkelte bøger og grønne planter.

Generelle forhold og samlet vurdering

Under inspektionen oplyste ledelsen at stolebetræk i alle opholdsstuer, bortset fra opholdstuen på afdeling D, var udskiftet i år 2002. Der er, som nævnt under pkt. 2.2.1., ikke ud over bygningssynet en plan for udskiftning af møblement, men personale og ledelse foretager løbende vurderinger.

Der var bygningssyn ca. 1½ måned før inspektionen hvor det blev aftalt at de sorte spær i fælleslokalerne males lyse.

Ledelsen oplyste desuden at fængselsafdelingens telefonboks males 3-4 gange om året.

Jeg har noteret mig disse oplysninger.

Som jeg nævnte under den afsluttende samtale, er ikke kun stuerne, men også mange af fællesstuerne, triste. Også dette forhold må imidlertid ses i sammenhæng med den store udskiftning der er i fængslet (jf. pkt. 5).

For så vidt angår fællesrummene på afdeling D, henviser jeg til den verserende ansøgning om nedlæggelse af afdelingen. Såfremt der ikke sker en nedlæggelse af afdelingen inden for (relativ) kort tid, bør der efter min opfattelse ske en istandsættelse af fællesrummene, især opholdsrummet.

Jeg har noteret mig at der sker en daglig rengøring. Jeg går ud fra at fængslet i anledning af min henstilling under pkt. 2.2.1. om skærpet kontrol med rengøringen også vil skærpe kontrollen med rengøringen af fællesrummene på denne afdeling.

For så vidt angår de øvrige afdelinger er især opholdsstuen på afdeling F trist. Efter min opfattelse trænger den til vedligeholdelse, jf. omtalen af stuen ovenfor. Jeg henstiller til fængslet at udarbejde en plan for vedligeholdelse af stuen og underrette mig herom.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende vedligeholdelsen mv. af fællesrummene, herunder møblementet i afdeling A og B's fælles spisestue som to af de indsatte ønskede udskiftet. Jeg går ud fra at udskiftning af møblementet dette sted indgår i den løbende vurderinger af behovet for udskiftning af møblementet som personalet foretager.

2.2.4. Køkkenfaciliteter

De indsatte i fængselsafdelingen modtager mad fra afdelingens fælleskøkken, se nedenfor. På alle afdelinger er dog et tekøkken. Ingen af disse

køkkener er udstyret med kogeplader. Det blev oplyst at dette skyldes at køkkenerne ikke lever op til levnedsmiddelkontrollens krav og de mundtlige retningslinjer som fængslet har modtaget fra Direktoratet for Kriminalforsorgens levnedsmiddelkonsulent.

Følgende køkkenfaciliteter blev besigtiget under inspektionen:

Afdeling A

Køkkenet på afdeling A er, ligesom de øvrige køkkener til indsatte, et te-køkken. Lokalet rummer køkkenbord med skabe, køkkenvask, en brødrister og et toastjern.

Afdeling D

Køkkenet i afdeling D er et større lokale med tre vinduer og køkkenbord med skabe, køkkenvask, køleskab, kaffemaskine og brødrister. Der er desuden spiseborde med stole.

En indsat klagede over at køleskabet var i stykker. Ledelsen lovede at undersøge dette og om nødvendigt udskifte køleskabet.

Jeg beder fængslet oplyse resultatet af fængslets undersøgelse.

Afdeling F

Køkkenet på afdeling F er et lille te-køkken som ligger i tilknytning til afdelingens opholdsrum. Der er plads til 1 til 2 personer i køkkenet som rummer køkkenbord med skabe, en vask og et køleskab. (I opholdsrummet er tillige et køleskab hvori opbevares sodavand og alkoholfrie øl som de indsatte kan købe. En indsat administrerer ordningen, og de indsatte krydser af når de tager noget fra køleskabet).

Afdeling H

Køkkenet på afdeling H er en integreret del af afdelingens gang. Der er adgang til køkkenet fra to sider hvoraf en kan lukkes af med en stor skydedør. Køkkenet er udstyret med køkkenborde med skabe, køkkenvaske og køleskab. Der er tillige et dartspil i rummet.

Central/fælleskøkken

Fængselsafdelingens fælleskøkken ligger i den bygning som rummer blandt andet afdeling A. Der er tale om et traditionelt storkøkken med flisegulv, klinker på væggene og store køkkenmaskiner og køkkenudstyr. Det blev oplyst at levnedsmiddelkontrollen løbende fører tilsyn med køkkenet. I køkkenet laver fængselsafdelingens fastansatte kok mad til alle afdelingerne sammen med en række indsatte der således har dette som deres beskæftigelse. Der serveres varm mad til frokost og kold mad til aften.

Jeg har ingen bemærkninger til de besigtigede lokaliteter, men for så vidt angår centralkøkkenet henviser jeg til pkt. 6.13. vedrørende en konkret klage over forhold i køkkenet.

Jeg henviser tillige til pkt. 6.1. nedenfor om mulighederne for at tilberede mad i afdelingskøkkenerne.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Observationscelle mv.

Fængselsafdelingen Kærshovedgård har hverken observations- eller sikringsceller.

2.3.2. Isolationsrum

I forlængelse af afdeling A ligger en mindre gang med tre celler og et toilet. Cellerne anvendes dels som straffeceller og til enrumsanbringelse, dels til placering af indsatte der nægter at arbejde. Sidstnævnte placeringer finder kun sted i arbejdstiden. Det blev oplyst at det er tilladt at medbringe en bog eller lignende for indsatte som placeres i cellerne som følge af arbejdsvægring.

Indsatte som er pålagt længere tids straffecelleanbringelse (over to dage), overføres typisk til straf- og isolationsafdelingen i Statsfængslet ved Nr. Snede.

Cellen på højre hånd fra indgangen har et almindeligt vindue uden gardiner, linoleumsgulv, brandmelder og en klokke til tilkaldelse af personale. Det eneste møbel i cellen er en stol. Der er desuden en loftslampe og et askebæger. Cellen opvarmes af en radiator under vinduet. Cellens vægge bærer præg af graffiti og har desuden aftryk af fodsåler. Denne celle anvendes til indsatte der arbejdsvægrer.

Overfor den lige nævnte celle til venstre for indgangen til gangen ligger to celler. Den ene har et nyt vindue med panserglass uden gardiner. Der er linoleumsgulv, brandmelder og en klokke til tilkaldelse af personale. Cellens udstyr, som er fastboltet til gulv og væg, omfatter en briks, en skammel og et bord. Inventaret er nedslidt, og bordet og skamlen er meget skæmmet af ridsemærker og graffiti.

Den anden celle på venstre hånd er af tilsvarende beskaffenhed. Panserglassvinduet i denne celle bærer præg af en del slagmærker. Det blev oplyst at mærkerne blev tilføjet godt en måned før inspektionen fandt sted, af en indsat som benyttede sengen hertil. Derfor blev sengen fastboltet.

Toilettet, som ligger til højre for indgangen, har en håndvask som sidder løst. Det er besluttet at der skal udvides med et bad.

Jeg går ud fra at håndvasken er repareret. Jeg har noteret mig beslutningen om indretning af bad.

Som jeg nævnte under inspektionen, afspejles hensigten med ophold i de tre rum i rummenes indretning.

Efter min mening er det ikke rimeligt at placere arbejdsvægrende indsatte i en celle som er så sparsomt indrettet som det er tilfældet med cellen til højre for indgangen. Jeg henviser til at anbringelse af arbejdsvægrende i en særlig afdeling/celle alene må ske af ordens- og sikkerhedsmæssige grunde som følge af at der ikke er personale på afdelingerne i arbejdstiden, og ikke tillige som en sanktion over for selve arbejdsvægningen, jf. pkt. 3.1.

Jeg henstiller på denne baggrund at cellen indrettes på en mere hensigtsmæssig måde. Jeg beder fængslet om at oplyse hvad der sker i den anledning.

Strafcellerne fremtræder som observationsceller fordi møblementet alene udgøres af briks, stol og bord, og fordi det er fastboltet. Jeg går imidlertid ud fra at der ikke sker egentlig observationscelleanbringelse i cellerne da de ikke er godkendt hertil.

Da der ikke er noget til hinder for at anvende celler med fastboltet møblement til strafcelle og en-rumsanbringelse, har jeg ingen bemærkninger til selve det forhold at møblementet er fastboltet. Jeg har noteret mig at der kun sker anbringelse i kortere tid idet anbringelser over to dage normalt bevirker overførsel til straf- og isolationsafdelingen i Statsfængslet i Nr. Snede.

Væggene i cellen til højre for indgangen er som nævnt præget af graffiti mv., og møblementet i strafcellerne er nedslidt og meget skrammet af ridsemærker mv. Jeg henstiller til fængslet at væggene i førstnævnte celle males, og at møblementet i de øvrige celler udskiftes. Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Af en kort skriftlig orientering om fængselsafdelingen som fængslet har udfærdiget (og som er revideret i marts 2002), fremgår det at fængslet tillige råder over en sygestue. Jeg så ikke denne stue under inspektionen.

Jeg beder fængslet oplyse om der er en sådan stue.

2.3.3. Besøgsrum

Besøg i fængselsafdelingen afvikles (normalt) på de indsatte stuer og fællesarealer, jf. nærmere pkt. 6.5. Der er derfor kun et enkelt besøgsrum i fængselsafdelingen. Dette besøgsrum ligger i modtagelsesbygningen ud mod vejen som fører op til fængselsafdelingen. Besøgsrummet anvendes også ved modtagelse af nye indsatte. Rummet blev besigtiget under inspektionen på et tidspunkt hvor en gruppe nye indsatte netop var ankommet og placeret i rummet.

2.3.4. Skole og bibliotek

På grund af de kortvarige indsættelser i fængslet har fængslet som tidligere nævnt ikke egentlig undervisning i fængslet (jf. også pkt. 3.3.). Der er derfor heller ikke (længere) skolelokaler i fængslet.

Fængselsafdelingens bibliotek ligger ved siden af ottemandsstuen 475-482 på afdeling D. Døren til biblioteket er normalt aflåst og påhæftet et skilt med teksten ”mødelokale”. Skiltet skyldes at lokalet også anvendes som mødelokale, bl.a. i forbindelse med indsættelsessamtaler med nye indsatte.

Lokalet er et stort lyst rum med reoler langs væggene. I midten af lokalet står et stort mødebord med stole omkring. I den ene ende af lokalet står et klaver.

Reolerne er fyldt op med bøger. Der er hovedsageligt tale om udtjente biblioteks-bøger som fængselsafdelingen nu råder over. Konkrete bog-ønsker fra indsatte hentes af personalet på kommunebiblioteket i Ikast. Der foreligger ikke nogen egentlig biblioteksaftale med kommunebiblioteket. (Før fængslet blev hæfteanstalt, havde fængslet en biblioteksaftale).

Ved samtalerne med de indsatte hvorunder flere klagede over biblioteksforholdene, blev det klart at de indsatte ikke vidste at fængslet havde et bibliotek. Ledelsen stod uforstående over for denne oplysning idet alle indsatte har deres indsættelsessamtale i dette rum, og mange af dem spørger om det er et bibliotek.

I fængslets interne regler orienteres de indsatte om at der kan rettes anmodning til personalet om udlån af bøger.

Fra min inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede er jeg bekendt med at biblioteksordningen er tilrettelagt forskelligt i de åbne fængsler hvor der ikke er indgået en generel overenskomst om biblioteksbetjening.

Jeg har ingen bemærkninger til selve rummet som er pænt stort, men som jeg også tilkendegav under inspektionen, bør biblioteket efter min opfattelse forbedres, bl.a. ved udskiftning af (nogle af) de mange bøger og tegneserier som er gamle.

Jeg har noteret mig at personalet henter bøger på kommunebiblioteket for de indsatte (jf. straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 2, hvorefter de indsatte har ret til at låne bøger gennem det offentlige biblioteksvæsen).

Efter min opfattelse bør fængslet imidlertid overveje (igen) at få en egentlig biblioteksaftale.

Jeg henstiller derfor til fængslet at forbedre biblioteket og overveje at kontakte kommunebiblioteket med henblik på indgåelse af en aftale om betjening af fængslet. Jeg beder om underretning om hvad der videre sker i den anledning.

Jeg har tidligere i forbindelse med inspektion udtalt at bogkataloger er udmærkede som inspirationskilde især for personer der ikke har den store læseerfaring. Jeg er dog opmærksom på at bogkataloger – ligesom andre kataloger og opslagsværker – hurtigt bliver forældede og derfor må fornyes i takt med at der kommer nye udgaver.

Jeg henstiller derfor til fængslet samtidig at overveje at indhente et bogkatalog og underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

Da flere indsatte – på trods af at indsættelsessamtaler foregår i biblioteket – gav udtryk for at de ikke var klar over at der er et bibliotek i fængslet, henstiller jeg endvidere til fængslet ved opslag på døren at oplyse om at der (tillige) er tale om et bibliotek. Jeg henstiller samtidig til fængslet at indføre oplysning om biblioteket i de interne regler (A. Om orden samt praktiske oplysninger, nr. 1, 2002, af 1. april 2002), herunder oplysning om hvornår der er mulighed for at benytte biblioteket. Det bemærkes at jeg går ud fra at de indsatte har mulighed for at komme på selve biblioteket og ikke blot har mulighed for at bestille en bog gennem personalet selv om det ikke direkte fremgår af de interne regler.

Jeg beder om underretning om hvad der videre sker i anledning af mine henstillinger.

2.3.4. Lægeværelse

Fængslet har hverken tilknyttet læge eller sygeplejerske, og der er derfor ikke noget lægeværelse.

2.3.5. Fritidsfaciliteter

Foruden de faciliteter der er på afdelingerne (billard mv.), og de udendørs faciliteter, jf. pkt. 2.3.9., er der nedennævnte fritidsfaciliteter.

Ved siden af fængselsafdelingens modtagelse ligger et bordtennisrum med væg til væg-tæppe, farver på væggen og et vægmaleri.

I en bygning overfor afdelingerne E/F som også rummer depot og købmansbutik, ligger fængselsafdelingens motionsrum og gymnastiksal.

Motionsrummet er et mindre lavloftet lokale. Der er stengulv, og lokalet er udstyret med tre kondicykler, to ribber, en trappemaskine og en romaskine.

I loftet sidder tre fatninger til oplysning af lokalet. På tidspunktet for inspektionen var to af fatningerne uden elpære.

Jeg går ud fra at fængslet har isat eller vil isætte pærer de to steder.

Det blev oplyst at lokalet efter ændring fra træningsrum til motionsrum uden vægte mv. ikke benyttes så meget. Der findes ikke anabolske steroider i stort omfang.

Fra min inspektion af Arresthuset i Herning er jeg bekendt med at en af direktoratet nedsat arbejdsgruppe i marts 2001 har afgivet indstilling om fælles retningslinjer for indretning og brug af kondilokaler mv., og at arbejdsgruppens anbefalinger skal afprøves ved et forsøgsprojekt i Statsfængslet ved Sdr. Omme. Direktoratet vil til sin tid orientere mig om evalueringen af forsøgsprojektet der forventedes at blive iværksat omkring 1. august 2002 og at vare i et halvt år.

Gymnastiksalen er en højloftet sal af rimelig størrelse med hvide muretsvægge. Salen er indrettet med en badmintonbane med grønt gulv. Salen er aflåst i arbejdstiden, men låses op ved arbejdstids ophør kl. 14.45. De indsatte kan frit låne sportsredskaber. Det blev oplyst at der er en del hærværk på sportsredskaber, navnlig ketsjere. Disse redskaber ligger frit fremme, og det er derfor svært at vide hvem der har ødelagt dem.

Jeg henleder fængslets opmærksomhed på muligheden for at indføre en udlånsordning til imødegåelse af dette problem. (En sådan udlånsordning har fængslet for så vidt angår køller og bolde til brug på minigolfbanerne, jf. de interne bestemmelser vedrørende personalet, C-9).

Gymnastiksalens vægge er naturligt præget af mærker efter sportsudøvelse. Endevæggen ved indgangsdøren er herudover snavset og har løbemærker efter væske som er løbet ned af væggen. Enkelte steder er maling/tapet tilsyneladende revet af. Der er ingen vinduer, men alene en dør med gitter hvorfra der kan komme dagslys ind. Smedjen vil søge at lave gitre til at sætte omkring lamperne i loftet. Det blev oplyst at fængslet selv har betalt for rensning af hallen, og at den benyttes meget.

Jeg går ud fra at fængslet har vasket snavset og løbemærkerne af endevæggen, og at der – ud over almindelig løbende rengøring – sker afvaskning af vægge mv. når det er tiltrængt. Jeg har noteret mig det oplyste om rensning af hallen.

I samme bygning som huser afdeling D, ligger et hobbyrum som hovedsageligt anvendes til at lave gipsafstøbninger. Fængselsafdelingen råder over en række forme (skakbrikker, statuetter mv.) som de indsatte anvender til afstøbning. Rummet er meget benyttet.

2.3.6. Købmand

Købmandsbutikken ligger i samme bygning som gymnastiksalen.

Om købmandsordningen henviser jeg til pkt. 6.2. nedenfor.

2.3.7. Vaskefaciliteter

Hver afdeling råder over vaskefaciliteter. De indsatte vasker selv. Fængslet oplyste at der stilles gratis vaskepulver til rådighed. (I de interne regler er det imidlertid oplyst at vaskepulver kan købes hos købmanden).

Jeg beder fængslet om at oplyse hvorvidt fængslet stiller gratis vaskepulver til rådighed for de indsatte. Det bemærkes at jeg går ud fra at de indsatte har selvforvaltning.

På afdeling H er der et selvstændigt vaskerum med vaskemaskine og tørretumbler.

På afdeling D er der ligeledes et selvstændigt vaskerum. Dette vaskerum er udstyret med en vaskemaskine med integreret tørretumbler. Der er således én maskine til afdelingens (maksimalt) 32 indsatte. I forbindelse med inspektionen oplyste en indsat at en vask med tørring tager 4-5 timer, og at der derfor dårligt er tid til at alle kan vaske tilstrækkeligt ofte. Ledelsen oplyste hertil at indsatte har lov at vaske på afdelingerne A og B, og at vaskemaskinen på afdeling D er en ekstra maskine til afdelingens indsatte som højst er placeret på afdelingen i 30 dage.

Det er i fængslets interne regler oplyst at vasketid kan bestilles på afdeling A hvor nøgle til vaskemaskiner kan udleveres (mens indsatte på afdeling G/H kan få vasket tøj på egen afdeling).

Jeg beder fængslet om at overveje at supplere oplysningen i de interne regler med et opslag ved vaskemaskinen på afdeling D om muligheden for at anvende vaskemaskine og tørretumbler på afdeling A og B. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Jeg går endvidere ud fra at fængslet – uanset denne mulighed som hvis den benyttes, indebærer et øget pres på vaskefaciliteterne på afdeling A og B – vil undersøge og overveje om der er behov for opstilling af yderligere en vaskemaskine på afdeling D. Det bemærkes at jeg er opmærksom på at der i fængslet som sådan er etableret bedre vaskefaciliteter inden for de senere år, idet vaskerummet på afdeling E/F er etableret inden for de senere år, jf. fængslets brev af 31. marts 1998 til direktoratet med overstregning af de ting der er udført. Jeg beder om underretning om resultatet af fængslets undersøgelse og overvejelser.

2.3.8. Udenomsarealer

Fængselsafdelingen har et stort udendørsareal som blandt andet omfatter en fodboldbane, volleyballbane, petanquebane, og en minigolfbane. De indsatte har også mulighed for at spille street basket, krocket og boccia.

Desuden har fængslet en nyetableret legeplads med fire gynger, to vipper og en sandkasse.

2.3.9. Personalefaciliteter

Der blev ikke foretaget besigtigelse af personalefaciliteter. Samtaler med ledelse og indsatte fandt sted i sådanne faciliteter.

Det generelle indtryk af de bygningsmæssige forhold er at fængslet har nogle forholdsvis pæne og gode ydre rammer. Bortset fra enkelte steder, herunder især afdeling D, kan vedligeholdelsesstanden, der som nævnt under bl.a. pkt. 2.2.1. må ses i sammenhæng med den store udskiftning i fængslet, betegnes som rimelig. Dog er en del af møblementet af ældre dato.

2.4. Arbejdspladser

Følgende værksteder og lagerrum blev besigtiget under inspektionen:

Træfagsværksted

Træfagsværkstedet ligger til højre for porten. På træfagsværkstedet udføres opgaver for private firmaer efter ordre. Der er blandt andet tale om møbelproduktion. Værkstedet er indrettet i en aflang hal som er indrettet med store maskiner, udsugningsanlæg mv. Lokalerne er præget af partier af forskellige former for træ i bearbejdet eller ubearbejdet stand.

På tidspunktet for inspektionen producerede værkstedet køkkenbordplader, hylde, fotorammer og cd-reoler. Arbejdet omfattede bl.a. oliering og samling af træplader. Værkstedet kan beskæftige 14 indsatte, og der er tale om lønarbejde.

Maskinlager

Fængselsafdelingen har økologisk landbrug på afdelingens ca. 140 hektar land. Landbrugsproduktionens maskinpark (traktorer mv.) opbevares og vedligeholdes i en stor hal. Hallen anvendes indimellem (og på tidspunktet for inspektionen) som lager for træproduktionen. Fængslet afsætter selv landbrugsproduktionen lokalt.

Montageværksted

Montageværkstedet løser opgaver for private. Arbejdet omfatter forskellige småfag, blandt andet samling af mindre emner, pakkeopgaver og lignende som f.eks. julekalendere, skruer, træbeton etc. Produktionen skifter tit. Værkstedet er udstyret med større og mindre maskiner til pakning mv. Arbejdet udføres som lønarbejde.

Teknisk afdeling mv.

Fængselsafdelingen har desuden en teknisk afdeling som omfatter landbrugsmedje, vedligeholdelse af køretøjer, VVS-arbejde mv. og bygningsvæsenet som udfører vedligeholdelsesarbejder samt om- og nybygninger (murer-, maler- og tømrerarbejde). Endelig varetager et parkhold opgaver vedrørende øvrige udendørsarealer, og et depot/vaskeri sørger for at forsyne indsatte med arbejdstøj, linned mv.

Det blev oplyst at arbejdstilsynet regelmæssigt kommer på besøg i fængselsafdelingens værksteder.

Jeg har ingen bemærkninger til de besigtigede værkstedsfaciliteter.

3. Arbejde, fritid, undervisning

3.1. Arbejde mv.

Fængslet råder over ca. 100 egentlige arbejdspladser og kan herudover tilbyde beskæftigelse til ca. 25 indsatte. De arbejdstilbud som findes i fængslet, er omtalt under pkt. 2.4.

Jeg har ingen bemærkninger til fængslets arbejdstilbud.

Til orientering for fængslet kan jeg oplyse at jeg er bekendt med at et af direktoratet nedsat beskæftigelsesudvalg har afgivet indstilling den 22. oktober 2002. Udvalgets opgave var at overveje behovet for en tilpasning af beskæftigelsen af bl.a. de indsatte til den udvikling der er sket i samfundet, og til det klientel som kriminalforsorgen modtager. Udvalget skulle komme med forslag til en styrket behandlingsindsats i bredeste forstand over for de indsatte og klienterne inden for områderne uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter, behandlingsprogrammer mv. Nedsættelsen af udvalget er omtalt i kriminalforsorgens årsberetning for 2000, s. 53. Jeg har i sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet Renbæk bedt direktoratet om at underrette mig om udvalgets indstilling og direktoratets stillingtagen hertil.

Ingen indsatte nægter at påtage sig arbejde, men nogle hopper fra senere, og det kan være svært at få alle til at arbejde. Indsatte der nægter at arbejde, anbringes på isolationsafdelingen. Der er ikke tale om et motivationsrum i egentlig forstand, men ”truslen” om indelåsning virker ofte i sig selv motiverende på de indsatte, og det er sjældent at indsatte har ophold i rummet i ret lang tid ad gangen. De indsatte der ikke vil arbejde, spørges jævnligt under opholdet i isolationsrummet om de ønsker at genoptage arbejdet. Personalet bruger i øvrigt megen tid på at motivere de indsatte til at arbejde. Der sker derfor kun sjældent placering i isolationsrummet. Det er fængslets opfattelse at placering i isolationsrummet i praksis sker

sjældnere end en gang om måneden. En forholdsvis stor del af de indsatte giver udtryk for at de ikke ønsker at arbejde, men der anvendes megen tid på at motivere dem til at arbejde og i praksis accepteres det at de indsatte levnes en vis tid til at revidere deres situation, for netop at undgå placeringer i isolationsrummet.

Fængslet har altid et vist antal indsatte der er sygemeldte, herunder langtidssygemeldte. Da fængslet hverken har læge eller sygeplejerske, må fængslet acceptere de indsattes sygemeldinger uden videre, men på tredjedagen køres de indsatte til læge (en praktiserende læge i Ikast).

Det fremgår af fængslets interne regler at sygemeldte indsatte skal opholde sig på egen afdeling i arbejdstiden. Fængslet har ikke nogen sygeafdeling, men i den korte orientering som fængslet har udfærdiget, er det som tidligere nævnt omtalt at der er en enkelt sygestue.

Det fremgår tillige af fængslets interne regler at indsatte der ikke udviser tilfredsstillende stabilitet med hensyn til fremmøde på arbejdspladsen eller med hensyn til arbejdsindsatsen, af værkmeesteren kan sendes hjem på afdelingen som arbejdsfri resten af dagen uden dusør. Møder den indsatte ikke på arbejde næste dag, kan han fritages for arbejde (overgå til eget arbejde) eller hensættes i enrum.

Endelig fremgår det af de interne regler at indsatte (med institutionens godkendelse) kan være beskæftiget ved "eget arbejde", og i så fald skal opholde sig på afdelingen i den normale arbejdstid. Jeg går ud fra at det også omfatter selvstuderende.

Arbejdsvægrende skal efter straffuldbyrdelseslovens § 64, stk. 1, nr. 2, opholde sig i eget opholdsrum eller på andet anvist sted. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen at det er en forudsætning for anvendelse af særligt opholdssted at det sker af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn (Folketingstidende 1999-

2000, tillæg A, sp. 3632 ff). Under pkt. 5.6.8.2. er om reaktioner i anledning af til-sidesættelse af beskæftigelsespligten anført følgende:

”... der bør alene kunne reageres med økonomiske virkemidler.

Efter AUF-udvalgets opfattelse bør det bero på den enkelte institutions interne regler og mulighe-der, hvor den dømte skal opholde sig i arbejdstiden, så længe arbejdsvægningen vedvarer.

...

AUF-udvalgets og arbejdsgruppens forslag har været gennemført forsøgsvis i kriminalforsorgens institutioner siden 1. januar 1993.

Det er i den forbindelse forudsat, at indsatte, der er fraværende fra beskæftigelse, kan tilbringe ar-bejdstiden i særlige lokaliteter, herunder eventuelt enrumsafdelinger. Det skyldes, at beboelsesaf-snittene ofte ikke er personalebemandet i arbejdstiden. Man er imidlertid opmærksom på, at den særlige placering af de indsatte kan opfattes som havende en pønal karakter.

...

Rådet har endvidere ingen indvendinger imod, at den beskrevne praksis vedrørende udelukkelse fra fællesskab af sikkerhedsmæssige grunde, der er fulgt under forsøgsordningen, fortsættes.

...”

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet Møgelkær har direktoratet er-klæret sig enig med mig i at anbringelse i særlig afdeling/opholdsrum af arbejds-vægrende i arbejdstiden er en praktisk foranstaltning (begrundet i ordens- og sik-kerhedshensyn idet der normalt ikke er personalebemanding på afdelingerne i ar-bejdstiden), og ikke (også) en form for sanktion.

Da sygemeldte og indsatte der ikke yder en tilfredsstillende arbejdsindsats, samt indsatte med eget arbejde som nævnt kan have ophold på afdelingen i arbejdstiden, beder jeg fængslet om at oplyse hvorfor det samme ikke gør sig gældende for arbejdsvægrende, som der efter det oplyste er meget få af. Jeg er, som det fremgår, opmærksom på at straffuldbyrdelsesloven som alternativ til ophold i

eget opholdsrum hjemler anbringelse af arbejdsvægrende på anvist sted i arbejdstiden (§ 64, stk. 1, nr. 2).

Jeg beder tillige fængslet om at oplyse i hvilke tilfælde der sker anbringelse på sygestuen hvis en sådan findes.

3.2. Fritid

Afdelingerne G, H og D, men ikke de øvrige afdelinger, har billard. De indsatte på de afdelinger der ikke har billard, henvises til afdeling G, H eller D (idet der ikke er forbud mod at gå på anden afdeling i fritiden). Herudover er der et bordtennisrum, en sportshal (der benyttes meget) og et motionsrum (der ikke benyttes så meget efter at vægttræningsudstyr mv. er erstattet af kondiredskaber). Der er endvidere et hobbyværksted hvor der kan støbes gipsfigurer (skakbrikker mv.) hvilket er meget populært. Udendørs findes der minigolf, beachvolley, petanque og en fodboldbane med en løbebane omkring. Der arrangeres også ture til Ikast svømmehal mv. hvor der kan deltage 8-9 indsatte ad gangen. Tilmelding er nødvendig, og er der for få tilmeldte, gennemføres turen ikke. Sådanne ture giver ikke anledning til problemer, dog har indsatte i enkelte tilfælde forsøgt at købe øl idet de på grund af den korte tid de skulle afsones, ikke bekymrede sig om hvorvidt det kunne få konsekvenser for deres mulighed for fremover at benytte svømmehallen.

De indsatte må i fritiden være sammen med indsatte på andre afdelinger. Afdelingerne, men ikke stuerne, aflåses om aftenen.

Jeg har ingen bemærkninger til fængslets fritidstilbud.

3.3. Undervisning

Fordi fængslet kun modtager korttidsafsonere og har en hyppig udskiftning af indsatte, foregår der kun undervisning af unge under 18 år der skal tilbydes undervisning. De indsatte kan dog være selvstuderende.

4. Lægebetjening mv.

Af samme grund som nævnt under pkt. 3.3. har fængslet ikke læge eller sygeplejerske tilknyttet. Ifølge fængslets interne regler (Om orden samt praktiske oplysninger) kan der aftales konsultation hos en praktiserende læge i (f.eks.) Ikast. Uden for konsultationstid skal der rettes henvendelse til lægevagten. Der kan eventuelt gives udgang til lægebesøg mv. til indsatte der ved indsættelsen er i et behandlingsforløb.

Under min inspektion af Arresthuset i Kolding blev det oplyst at den læge der betjener dette arresthus, også betjener bl.a. Statsfængslet ved Nr. Snede og Fængselsafdelingen Kærshovedgård.

Jeg beder fængslet oplyse om det er korrekt at lægen i et vist omfang er tilknyttet Fængselsafdelingen Kærshovedgård (f.eks. i forbindelse med behandling af stofmisbrugere).

5. Belægning

Fængslet har, som tidligere nævnt, en kapacitet på 153 indsatte og modtager mandlige domfældte fra hele landet, enkelte politikredse dog undtaget. Fængslet råder tillige over 14 pladser i kælderen som kan bruges som nødkapacitet hvilket dog kun sker undtagelsesvist.

Fængselsafdelingen Kærshovedgård adskiller sig fra de øvrige åbne fængsler idet fængslet kun modtager korttidsafsonere (domme af fængsel i op til 60 dage). Før ikrafttrædelsen den 1. juli 2001 af straffuldbyrdelsesloven hvor hæftestraffen blev afskaffet, modtog fængslet udelukkende hæfteafsonere. Fængslet modtager fortsat hæfteafsonere som endnu ikke har afsonet hæftestraf ikendt før 1. juli 2001.

Fængslet får mange voldsdømte idet de skal påbegynde afsoning inden for 30 dage efter domsafsigelsen. De voldsdømte udgør omkring halvdelen af de indsatte. Der er tale om en ændring i klientellet idet fængslet tidligere modtog mange indsatte der var dømt for spirituskørsel, og det giver nogle nye problemer. Som de øvrige fængsler modtager Fængselsafdelingen Kærshovedgård også flere indsatte af udenlandsk herkomst end tidligere. På grund af 30-dagesreglen indkaldes voldsdømte selv om der ikke er plads, og det hænder derfor at fængslet må overføre dem til et andet fængsel når de ankommer. Mange indsatte skal kun afsone få dage. Gennemsnitsafsoningstiden er ca. 15 dage.

Belægningen svinger meget, og indimellem er den over 100%. Kun 10-15% af bødefasonerne møder op – og nogle går igen med det samme hvis de f.eks. bliver anbragt på en ottemandsstue. Fængslet har i gennemsnit ca. 3.500 indsættelser om året.

6. Andre forhold

6.1. Forplejning og købmandshandel

Fængselsafdelingen Kærshovedgård har ikke selvforplejning, men har som tidligere nævnt eget centralkøkken der tilbereder mad til fængslets indsatte.

Der er ingen egentlige køkkenfaciliteter til rådighed for de indsatte, men alene mindre tekøkkener, jf. pkt. 2.2.3.

Af fængslets interne bestemmelser vedrørende personalet fremgår det (C-8) at de indsatte har mulighed for at bestille varme retter som f.eks. pizza mv. hos bestemte leverandører.

Ved hver afdeling er opsat en udendørs grill som de indsatte om sommeren har mulighed for at benytte. Kød til grillen (og optændingsblokke samt grillkul) kan bestilles gennem købmanden (se herom også pkt. 6.14).

Jeg rejste under inspektionen spørgsmålet om mulighederne for at indrette køkkenerne således at de i et vist omfang kan anvendes til madlavning. Jeg orienterede i den forbindelse fængslet om ombudsmandsembedets sag vedrørende tilberedning af mad i arresthusene. En af de indsatte som jeg talte med, fremsatte også på flere indsattes vegne ønske om installering af kogeplader.

Ledelsen bemærkede at der ikke er de nødvendige faciliteter til brug for tilberedning af mad (kogeplader mv.), og at køkkenerne ikke er godkendt hertil. Hvis de indsatte skulle kunne lave mad, ville der endvidere være behov for mere køleskabsplads, og medmindre de indsatte fik eget køleskab på stuerne, var ledelsen bange for at de ville stjæle hinandens madvarer fra de fælles køleskabe. Jeg bemærkede hertil at det ved inspektion af flere arresthuse hvor der er et fælles køleskab, er oplyst at det ikke giver anledning til problemer. Fængselsafdelingen Kærshovedgård har også fælles køleskabe til brug for de indsatte (til drikkevarer mv.). Jeg går ud fra at det ikke giver anledning til problemer.

I den nævnte sag vedrørende madlavning i arresthusene har direktoratet efter forelæggelse for Fødevaredirektoratet den 29. maj 2001 udsendt en orienteringsskrivelse til arresthusene om adgangen for de indsatte i arresthusene til fælles madlavning. Orienteringsskrivelsen er vedlagt Fødevaredirektoratets svar i brev af 8. marts 2001 som direktoratet har henvist til for så vidt angår de tilfælde i hvilke de indsatte i arresthusene kan lave mad i fællesskab uden særlig godkendelse af køk-

kenet. Det fremgår heraf at der efter Fødevedirektoratets opfattelse ikke skal ske godkendelse af køkkenet hvis de indsatte i arresthusene laver mad i fællesskab til maksimalt 12 personer, og det ikke giver anledning til hygiejniske problemer.

Fødevedirektoratet har samtidig understreget at det er de enkelte arresthuses ansvar at indretningen og inventaret i køkkenet er af en sådan beskaffenhed at madlavningen kan foregå på en hygiejnisk forsvarlig måde. Det skal ligeledes sikres at rengøring og orden i køkkenet bliver holdt på et hygiejnisk forsvarligt niveau.

Det er i en rapport af 27. maj 2002 fra Fødevareregion Herning (jf. pkt. 6.13) anført at de små afdelingskøkkener på nuværende tidspunkt ikke er egnede til fremstilling af fødevarer.

Sagen vedrørende madlavning i arresthusene drejede sig (bl.a.) om hvorvidt de indsatte i arresthuse der råder over køkkenfaciliteter, må benytte disse køkkenfaciliteter til fælles madlavning selv om køkkenet ikke er godkendt hertil. Allerede fordi der ikke er egentlige køkkenfaciliteter til rådighed for de indsatte på afdelingerne i Fængselsafdelingen Kærshovedgård, er sagen vedrørende fælles madlavning i arresthusene for så vidt ikke relevant for spørgsmålet om muligheden for at lave mad i fængslet.

Selv om der var de nødvendige køkkenfaciliteter, kan forholdene i Fængselsafdelingen Kærshovedgård ikke sammenlignes med forholdene i arresthusene. Jeg henviser til at der i Fængselsafdelingen Kærshovedgård lige som i de øvrige åbne fængsler er almindeligt fællesskab efter arbejdstids ophør blandt alle de indsatte. Uanset om der er køkkenfaciliteter til rådighed som gør det muligt at lave mad (i et vist omfang), kan ovennævnte retningslinjer med hensyn til muligheden for fælles madlavning uden særlig godkendelse af køkkenet derfor ikke anvendes.

Selv om en institution ikke har selvforplejning, bør det efter min opfattelse være muligt for de indsatte at lave mad i institutionen hvis der er egnede køkkenfaciliteter til rådighed – i hvert fald i et vist omfang.

I Fængselsafdelingen Kærshovedgård er der nogle køkkenfaciliteter, men de er ikke egnede til (egentlig) madlavning på nuværende tidspunkt, jf. tilsynsrapporten fra Fødevareregion Herning. Jeg har ikke grundlag for at henstille at køkkenerne (på alle afdelinger) indrettes så de bliver egnede til – og kan godkendes til – egentlig madlavning, men jeg beder fængslet og direktoratet om en udtalelse vedrørende mulighederne for (gradvis) ombygning/indretning af køkkenerne med henblik herpå, herunder oplysning om hvilke ændringer (ud over opsætning af komfur/kogeplader) der er nødvendige før køkkenerne vil kunne anvendes til madlavning. Jeg beder tillige om en udtalelse vedrørende mulighederne for opsætning af mikroovne mv. der (dog) gør det muligt for de indsatte at lave lune retter og opvarme færdigretter mv.

Der uddeles ikke frugt til hver enkelt indsat hver dag, men der bliver sat en skål med frugt på hver afdeling (i køkkenet). Der er opslag herom. Skålen kan fyldes op efter behov ved henvendelse til køkkenet. I forbindelse med min anmodning på grundlag af en klage fra en indsat over at de indsatte på nogle afdelinger ikke fik frugt hver dag, bad jeg fængslet om at oplyse om opslaget til de indsatte udtrykkeligt nævner muligheden for at hente mere frugt i køkkenet hvis skålen er tom. Fængslet sendte mig herefter kopi af en meddelelse som fængslet netop havde udsendt (den 22. april 2002), hvori der er oplysning herom.

Jeg har noteret mig denne meddelelse.

Fængslet betjenes af en købmand fra Isenvad der kommer i fængslet hver dag undtagen søndag. Det sker dog at han også kommer om søndagen med rundstykker og aviser mv. Han yder de indsatte en god service, og de indsatte kan få alle

de tilbud som købmanden har i butikken. De indsatte må dog ikke købe varer der kræver tilberedning, da der ikke er egentlige køkkenfaciliteter til rådighed for de indsatte. De indsatte synes at købmanden er for dyr (hvilket jeg også modtog klager over) og udvalget for lille. Efter den aftale som er indgået med købmanden, skal varerne i fængslets butik sælges til samme pris som i forretningen i Isenvad.

Fængslet får 2% af købmandens omsætning fra salget til de indsatte. Pengene går til fritidsområdet. Købmandens omsætning er faldet en del efter ændringen af klientellet idet der ikke længere købes så mange alkoholfrie øl.

6.2. Euforiserende stoffer mv.

Der findes stoffer i fængslet som i andre fængsler, men fængslet har ikke samme problemer med gældstiftelse på grund af stoffer som andre fængsler. 75-80% af alle forhør vedrører fund af stoffer (primært hash). Fund af hash over 10 gram politianmeldes. Der gives bøder for fund op til 5 gram, og ved større fund gives der strafcelle i 5-7 dage.

På grund af smitterisiko mv. er de indsatte utrygge ved stiknarkomaner.

Det var fængslets indtryk at der på tidspunktet for inspektionen ikke var stoffer i nævneværdigt omfang i fængslet.

Fængslet finder også indimellem tomme spiritusflasker – oftest vodka fordi det ikke kan lugtes. Der findes ikke så mange flasker som tidligere hvor fængslet havde langt flere indsatte med domme for spirituskørsel, men der findes dog fortsat et ikke ubetydeligt antal flasker på arealet.

6.3. Trusler og vold

Fængslet har relativt få volds- og trusselsepisoder, men der er sket en mindre stigning i antallet af tilfælde heraf efter at klientellet er ændret. Der er ofte tale om sammenstød mellem andengenerationsindvandrere og danskere.

6.4. Talsmandsordningen

Blandt det materiale som jeg har modtaget fra fængslet, er et opslag til de indsatte af 18. september 2001 om muligheden for at vælge talsmand. Der har ikke hidtil været valgt talsmænd i fængslet. Forud for mit besøg udsendte fængslet (den 13. marts 2002) en meddelelse til de indsatte hvori fængslet henledte de indsattes opmærksomhed på opslaget af 18. september 2001 og opfordrede dem til at vælge en talsmand for hver afdeling. Det førte ikke til at der blev valgt talsmænd.

Efter § 8, stk. 1, i talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførelsen af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner) skal institutionens leder fastsætte regler om gennemførelsen af de indsattes medindflydelse. Det gælder uanset om de indsatte (hidtil) ikke har ønsket at gøre brug af deres ret til at vælge talsmænd.

Ved min inspektion dagen før af Statsfængslet ved Nr. Snede fik jeg udleveret et udkast til regler for talsmandsvirksomhed gældende for denne institution. Jeg har ikke modtaget et tilsvarende udkast for så vidt angår Fængselsafdelingen Kærshovedgård.

Jeg anmoder fængslet om at oplyse hvorvidt der er udfærdiget (udkast til) regler om talsmandsvirksomheden for så vidt angår Fængselsafdelingen Kærshovedgård. I benægtende fald går jeg ud fra at fængselsafdelingen vil udfærdige sådanne regler.

6.5. Besøg

Af de interne regler fremgår det at der er mulighed for besøg af normalt højst tre personer ad gangen mellem kl. 12.30 og 15.00, dog må de besøgende blive i fængslet indtil kl. 16.30.

Jeg forstår det anførte sådan at de besøgende kan modtages (i centralvagten) mellem kl. 12.30 og 15.00, og at besøg således ikke kan indledes senere end kl. 15.00. Jeg beder fængslet oplyse hvis denne antagelse er forkert.

Besøg sker på de indsattes stuer eller på de ”arealer, hvor færdsel må ske i fritiden, se kortet på opslagstavlen” (Om orden samt praktiske oplysninger). Dette kort findes tillige bagest i fængslets mappe med bestemmelser vedrørende de indsatte. Der er tale om et oversigtskort over fængslets bygninger og udearealer hvor færdselsområdet er indrammet med sorte prikker. Det fremgår (mere) udtrykkeligt af C-19 om besøg i de interne regler vedrørende personalet at besøg ud over på stuerne (kun) må ske på den del af fængslets udeterræn hvor de indsatte må færdes frit. Af den vejledning der sendes ud sammen med indkaldelsen, fremgår det tillige at der alene er tale om udeterræn. Til gengæld er det anført at besøg (indendørs) sker på afdelingen hvilket også kan forstås som afdelingens fællesrum.

Efter min opfattelse kan det der er anført i ”Om orden samt praktiske oplysninger”, misforstås derhen at det er tilladt at være på alle de ”arealer” som de indsatte må være på i fritiden, herunder indendørs fællesrum. Jeg går ud fra at fængslet vil overveje en præcisering (svarende til formuleringen i C-19), herunder også i vejledningen for så vidt angår besøg på ”afdelingen”, og jeg beder om underretning om resultatet heraf.

Fængslet har i de interne regler i øvrigt henledt opmærksomheden på at de besøgende har ansvaret for opsynet med mindreårige børn.

Efter pkt. 19 i direktoratets besøgsvejledning (nr. 81 af 16. maj 2001) skal indsatte som får besøg af børn – ligesom den der ledsager barnet – vejledes om vigtigheden af at holde øje med børnene uanset om besøg afvikles i besøgsafdeling eller opholdsafdeling.

Jeg beder fængslet oplyse hvordan denne vejledning af indsatte foregår, og overveje at oplyse om denne opsynspligt i de interne regler. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Fængslets interne regel om de besøgendes ansvar findes i et regelsæt der retter sig til de indsatte og ikke til de besøgende, men jeg går jeg ud fra at de besøgende vejledes om deres pligt til opsyn med barnet i forbindelse med den gennemgang af regler der skal finde sted ved modtagelsen af den besøgende, jf. C-19 i de interne regler vedrørende personalet. Jeg beder om en kopi af den meddelelse til de besøgende som er omtalt dette sted.

6.6. Bemanning på afdeling G/H

Fængselsafdelingen Kærshovedgård har som følge af sin status som afsoningsanstalt for korttidsindsatte ikke så meget personale som de øvrige åbne fængsler. Der er ansat i alt 29 fængselsfunktionærer og 10 værk mestre. Hertil kommer ledelsen der foruden inspektøren omfatter en økonomichef, en beskæftigelsesleder og en afdelingsleder samt administrativt personale. Fængslet har hverken forsorgspersonale, læge eller sygeplejerske tilknyttet, og arbejdsstrukturen og den daglige arbejdsrutine er ligeledes anderledes end i de øvrige åbne fængsler. Der anvendes i det hele taget færre ressourcer, herunder personaleressourcer, end i de andre åbne fængsler.

På hver afdeling gør en fængselsfunktionær tjeneste. Ud over opsyn mv. har funktionæren en række administrative opgaver i forbindelse med de indsattes afsoning.

Fængslet oplyste at det havde søgt direktoratet om øget bemanning til afdeling G/H hvor der om eftermiddagen kun er én funktionær til 50 indsatte. Ansøgningen er begrundet i ændring af klientellet efter at fængslet i forbindelse med afskaffelse af hæftestraffen ved ikrafttrædelsen af straffuldbyrdelsesloven den 1. juli 2001 har ændret status fra udelukkende at være hæfteanstalt til at være almindeligt åbent fængsel (for korttidsafsonere).

Jeg nævnte under inspektionen at jeg på det foreliggende grundlag ville være indstillet på at støtte fængslets ønske om øget bemanning på afdelingen, idet jeg bad om kopi af fængslets ansøgning til direktoratet.

Fængslet har sammen med brevet af 4. juni 2002 sendt kopi af et brev af samme dato til Direktoratet for Kriminalforsorgen om yderligere bemanning på afdelingen. Brevet er et svar til direktoratet på direktoratets anmodning om en udtalelse i anledning af et brev af 16. april 2002 fra Dansk Fængselsforbund til direktoratet. (Dette brev er ikke vedlagt). Fængslet har henholdt sig til et notat af 24. maj 2002 fra afdelingslederen (der i redegørelsen tillige har bemærket at jeg under inspektionen tilkendegav at ville være indstillet på at støtte ansøgningen om styrkelse af afdelingen med yderligere en ansat om eftermiddagen).

I fængslets udtalelse til direktoratet er bl.a. anført følgende:

”...

I forbindelse med kontraktforhandlingerne og i forbindelse med fremsættelse af forslag til kapacitetsudvidelse for så vidt angår Kærshovedgård har vi foreslået en udvidelse af bemanningen på afd. G/H, der har 50 pladser. Forslaget skal ses i sammenhæng med forslaget om nedlæggelse af afd. D samt opførelse af en ny bygning med 50 pladser.

Som det fremgår af udtalelsen [af 24. maj 2002 fra afdelingslederen; min tilføjelse] er det mere de daglige erfaringer med de indsatte, der kan begrunde en styrkelse af bemanningen end en stigning i antallet af sager, der anmeldes til politiet (vedr. vold og trusler mod personalet, samt sager vedr. besiddelse af narkotika).

Generelt er det mit indtryk, at klientellet i en vis grad er blevet mere sammenlignelig med klientellet i de øvrige åbne fængsler. Store grupper af indsatte virker mere fængselsvante og mere præget af misbrugsproblemer end det tidligere hæftklientel. Som nævnt udgør gruppen af voldsdømte en langt større del end hidtil. I denne gruppe befinder der sig mange unge afsonere, herunder afsonere med en anden etnisk baggrund. Karakteristisk for disse grupper er at de søger sammen, at de ikke har nogen tilknytning til arbejdsmarkedet, at de virker impulsive og til dels normløse.

Hertil kommer, at de indsatte i gennemsnit har en meget kort opholdstid, hvorfor de også af denne grund er vanskelige at påvirke og motivere til at gå på arbejde og til at afsonere under forhold, der ikke giver anledning til problemer med almindelige regler for orden m.v.

Endvidere ser man i dag eksempler på, at der er indsatte, der virker styrende på de medindsatte, men hvor disse medindsatte ikke tør stå frem med navns nævnelse. Nogle indsatte 'tvinges' til at vise domsudskrift.

Sammenfattende finder jeg, at såfremt klientellets sammensætning fremover fortsat er som nu, er der behov for i et ikke ubetydeligt omfang en styrkelse af bemanningen på opsynets side. Under alle omstændigheder er der behov for at styrke personalebemanningen på afd. G/H med 1 (yderligere) eftermiddagspost.

...”

Jeg beder direktoratet om at underrette mig om hvad der er sket eller vil ske vedrørende fængslets ansøgning.

6.7. Tv-ordning

De indsatte kan få udleveret eget tv mv. Derudover er der tv på fællesstuerne. Fængslet har satellit-tv.

Fra en konkret klage som jeg har modtaget, og som jeg videresendte til direktoratet til behandling, er jeg bekendt med at tv-apparaterne i fællesstuerne er opstillet i oktober 2001. Før den tid kunne de indsatte leje tv (og video) til fællesrum. I bestemmelserne vedrørende de indsatte er der fortsat regler af 1. juli 2001 vedrørende denne lejeordning.

Jeg går ud fra at fængslet vil udtage disse regler.

Det fremgår tillige af den konkrete sag at fængslet (fortsat) har en fælles kasse for de indsatte der anvendes til bl.a. betaling for betalingskanaler, som f.eks. TV-1000, til de tv-apparater der er opstillet i fællesrummene. De indsatte administrerer selv ordningen som det er frivilligt for de indsatte at deltage i. Direktoratet har ikke udtalt sig om dette spørgsmål.

Under min inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede dagen før inspektionen af Fængselsafdelingen Kærshovedgård fremsatte talsmændene for de åbne afdelinger ønske om yderligere tv-kanaler, f.eks. sådan at disse blev delvist finansieret ved opkrævning af beløb fra de indsatte. Jeg har udtalt at jeg ikke kan kritisere at fængslet har afvist dette bl.a. med den begrundelse at nogle indsatte ved en sådan ordning kan føle sig presset til at betale. Jeg har i den forbindelse bl.a. bemærket at de indsatte ikke kan forpligtes til at betale til en sådan finansiering. Jeg omtalte også under inspektionen af Fængselsafdelingen Kærshovedgård problemet med at nogle indsatte kan føle sig presset til at betale.

Jeg beder fængslet om at oplyse om sådanne overvejelser har været inde i billedet i forbindelse med ordningen i Fængselsafdelingen Kærshovedgård. Jeg beder endvidere direktoratet om at oplyse hvilke overvejelser direktoratet gjorde sig i den konkrete sag vedrørende dette spørgsmål – som direktoratet som nævnt ikke har taget stilling til i selve afgørelsen i den konkrete sag.

De indsatte kan også gennem købmanden leje tv til egen stue. En indsat klagede over lejeprisen som er 100 kr. om ugen.

Under den afsluttende samtale nævnte jeg at prisen for leje af tv forekom høj. Jeg foreslog fængslet at undersøge andre muligheder. Fængslet bemærkede hertil at købmanden der står for udlejningen, ordner alt og betaler reparationer mv., og at det nok er svært at få andre udlejere til at indgå aftaler om korte lejeperioder. Det blev endvidere nævnt at fængslet ikke behøver at have en lejeordning – hvad de

andre åbne anstalter ikke har – idet der er tv på fællesarealer, og de indsatte selv kan medbringe tv. Der er således tale om en ekstra service.

Da der er tale om en ekstra service idet de indsatte selv må medbringe tv, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold. Dog beder jeg fængslet oplyse om de indsatte selv vil kunne indgå lejemål hos en forretning eller et firma der almindeligvis udlejer sådanne apparater – svarende til den ordning der gjaldt for fællesrum ifølge reglerne af 1. juli 2001.

Under såvel rundgangen som ved samtaler efterlyste indsatte tv-stik på de stuer som ikke havde det, og klagede over at de kun kan se DR1 og TV2. Ledelsen bemærkede at det var besluttet at etablere tv-stik på alle stuer. De indsatte vil dog (fortsat) kun kunne se DR1 og TV2 på deres egne stuer idet fængslet ikke har hybridnet, og der kun er en modtager til parabolene.

Jeg går ud fra at tv-stik nu er etableret på alle stuerne, men beder for en ordens skyld fængslet om at bekræfte dette.

6.8. Tobaksrygning på fællesarealer

Jeg nævnte at ombudsmandsembedet var bekendt med den konkrete sag vedrørende Fængselsafdelingen Kærshovedgård der har været behandlet af Direktoratet for Kriminalforsorgen, om bl.a. røgfrie zoner i fælles opholdsrum, men at jeg kun et sted havde set et ikke-ryger skilt. Ledelsen oplyste hertil at skiltene er ophængt på alle afdelinger, men at de pilles ned igen.

Som det er nævnt i direktoratets afgørelse, fremgår det af § 6 i lov om røgfrie miljøer (lov nr. 436 af 14. juni 1995 med senere ændringer) at tobaksrygning på bl.a. statslige døgninstitutioner, deriblandt fængsler, kun er tilladt i særskilte lokaler der er indrettet for rygere. Hvis der ikke er mulighed for at benytte særskilte loka-

ler for rygere, tillades rygning i øvrige lokaler såfremt der samtidig træffes foranstaltninger der sikrer at ingen ufrivilligt generes af tobaksrygningen. Vedkommende myndighed skal ved skiltning og lignende oplyse om reglerne for tobaksrygning i de pågældende lokaler. Direktoratet anførte i sin afgørelse at det var overladt til de enkelte institutioner at sørge for at fastsætte bestemmelser lokalt der sikrer at lov om røgfrie miljøer overholdes. På denne baggrund, og da fængslet havde oplyst at ville forbeholde et eksisterende lokale til ikke-rygere og etablere rygenicher, foretog direktoratet sig ikke mere i anledning af den konkrete klage.

I ”Om orden samt praktiske oplysninger” er der bestemmelser om hvor det af hensyn til brandfaren er strengt forbudt at ryge. Det er videre oplyst at rygning i øvrigt kun må foregå efter personalets anvisning med hensyn til stedet.

Jeg går ud fra at fængslet – med henblik på at overholde loven om røgfrie miljøer – vil opsætte skilte på ny eller overveje andre muligheder i den henseende.

6.9. Dørskilte

Under rundgangen blev det konstateret at der på nogle afdelinger (bl.a. afdeling F) er opsat dørskilte med de indsattes navne. Fængslet oplyste at skiltningen var begrundet i den store udskiftning. Jeg nævnte at en sådan skiltning uanset denne begrundelse er betænkelig – især fordi der er besøg på stuerne, og de besøgende således kan se navne på andre indsatte på afdelingen. Som svar på en forespørgsel tilkendegav jeg at anvendelse af fornavn og forbogstav på efternavn normalt ville være i orden.

Det er fortsat min opfattelse er en sådan skiltning med de indsattes fulde navne er betænkelig. Jeg beder fængslet om at oplyse hvilke overvejelser fængslet har gjort sig vedrørende dette spørgsmål, og jeg beder tillige om direktoratets bemærkninger hertil.

Det tilføjes for en orden skyld at jeg ingen bemærkninger har til at fængslet anvender fornavn og eventuelt forbogstav i efternavn medmindre det (undtagelsesvist) ikke sikrer anonymitet.

6.10. Information til de indsatte

Foranlediget af samtaler med indsatte der efterlyste bedre information forud for indsættelsen om forholdene i og vilkårene for afsoning i fængslet, herunder oplysning om ottemandsstuerne og arbejdspligten, spurgte jeg til den information der gives forud for indsættelsen, og om fængslet har en egentlig informationspjece. Det blev der svaret nej til idet det samtidig blev nævnt at fængslets tilsigelse med tilhørende vejledning indeholder de vigtigste informationer, og at de indsatte i øvrigt ved indsættelsen vejledes om fritidsaktiviteter mv. På mit spørgsmål om hvorvidt det kunne være en god idé med yderligere skriftligt informationsmateriale, bemærkede ledelsen at det på grund af den store udskiftning og det forhold at mange ikke møder op, ville betyde et stort papirforbrug. Fængslet ville overveje at opsætte en lamineret vejledning på afdelingerne i stedet.

Jeg beder fængslet om at oplyse om der er opsat sådanne laminerede vejledninger på afdelingerne (der dog ikke giver information før, men efter indsættelsen).

Til det der var anført af den ene af pågældende indsatte, om at bedre information forud for indsættelsen (om f.eks. risikoen for placering på ottemandsstuer) måske kunne få nogle bødefsonere til at betale, bemærkede ledelsen at de indsatte kan betale ved ankomsten til fængslet hvis de ikke ønsker at afsone, og at det er sket. Det blev i den forbindelse bemærket at den vejledning der sendes ud, indeholder oplysning om at det ikke er muligt at reservere enmandsstue.

Flere af de klager som jeg modtog under inspektionen, tydede endvidere på at ikke alle indsatte i fængslet er fuldt ud informeret om en række af fængslets tilbud og muligheder (bl.a. biblioteket, jf. pkt. 2.3.4.).

Efter straffuldbyrdelseslovens § 31, stk. 1 (der findes i et kapitel om indsattes rettigheder og forpligtelser under opholdet i institutionen), skal en indsat snarest efter at være anbragt i institutionen vejledes af denne om sine rettigheder, pligter og øvrige forhold under straffuldbyrdelsen. I skrivelse nr. 72 af 16. maj 2001 (om bekendtgørelse om begrænsning af kriminalforsorgens pligt til at udarbejde handleplaner der er udstedt efter straffuldbyrdelseslovens § 31, stk. 3, og vedrører begrænsninger af bestemmelsen i stk. 2 om udarbejdelse af handleplaner) har direktoratet tillige om bestemmelsen i § 31, stk. 1, anført følgende:

”... I forhold til den hidtidige praksis indebærer bestemmelsen, at der i alle institutioner skal gives den dømte en udførlig orientering om regler for opholdet i institutionen og om dennes forhold i øvrigt. Det fremgår af bestemmelsen, at denne vejledning skal gives snarest efter, at den indsatte er anbragt i institutionen. Det forudsættes, at der ved modtagelsen af den indsatte til denne udleveres en kort og overskuelig skriftlig orientering om institutionen. Endvidere forudsættes den dømte sammen med indkaldelsen til afsoning at få tilsendt mere generelt informationsmateriale vedrørende institutionen, så den dømte og eventuelle pårørende har mulighed for på forhånd at være orienteret om bl.a. besøgsregler.
...”

De indkaldelser og vejledninger som fængslet udsender, indeholder oplysning om forskellige forhold (herunder besøgsforhold), og det er heri også oplyst at indkvartering sker på enmandsstue eller flersengsstue – men ikke at flersengsstuerne primært omfatter ottemandsstuer. Det er i den forbindelse, som nævnt af fængslet, oplyst at det ikke er muligt at reservere enmandsstue. Det er også anført at yderligere oplysninger kan fås ved telefonisk henvendelse til fængslet eller ses på internettet på adressen www.kriminalforsorgen.dk. Her findes den korte orientering som fængslet har udarbejdet.

I mappen med bestemmelser vedrørende de indsatte er som det første indsat ”Om orden samt praktiske oplysninger”. Heri kan de indsatte – efter indsættelsen – læse om de regler mv. der gælder under opholdet i Fængselsafdelingen Kærshovedgård.

Som det fremgår af citatet ovenfor, forudsætter direktoratet at (alle) kriminalforsorgens afsoningsinstitutioner udsender informationsmateriale sammen med indkaldelsen til afsoning – hvilket Fængselsafdelingen Kærshovedgård da også gør. På baggrund af det oplyste om antallet af indkaldelser der sendes ud, sammenholdt med at mange ikke møder op, har jeg for så vidt ingen bemærkninger til at fængslet ikke udsender yderligere generelt informationsmateriale til de dømte forud for deres afsoning, men efter min opfattelse bør det – i lyset af det anførte i skrivelse nr. 72 af 16. maj 2001 – overvejes om der er behov for at udbygge de foreliggende vejledninger (eller eventuelt udarbejde en helt ny vejledning til erstatning for de foreliggende vejledninger), og i den forbindelse f.eks. præcisere hvad ”flersengsstuer” dækker over, og oplyse om arbejdspligten. For så vidt angår ottemandsstuerne bemærker jeg at oplysning om (risikoen for at blive placeret på en af) disse stuer, som anført af den indsatte, vel ikke kan udelukkes at kunne have indflydelse på nogle bødefsoneres overvejelser om betaling af bøden (hvis det er muligt) i stedet for afsoning, og at oplysningen derfor er relevant at medtage. Jeg henviser herved også til fængslets egne oplysninger under pkt. 5 om at nogle indsatte vælger at forlade stedet hvis de bliver placeret på ottemandsstue. Selv om de indsatte har mulighed for at betale bøden efter at de er mødt op til afsoning, er det derfor efter min opfattelse mest hensigtsmæssigt – ikke kun i forhold til den indsatte, men også i forhold til fængslet – at give oplysning om ottemandsstuerne inden straffuldbyrdelsens påbegyndelse således at de indsatte er bekendt hermed før de møder op til afsoning. Tilsvarende kan det vel heller ikke afvises at oplysning om arbejdspligt kan være af betydning for nogle bødefsonere.

Da fængslet er i besiddelse af den tidligere nævnte korte orientering, kan det eventuelt tillige overvejes at supplere oplysningen i den udsendte vejledning om at yderligere information kan fås ved telefonisk henvendelse eller ses på internettet, med oplysning om at fængslet har denne orientering som vil kunne sendes efter anmodning. Heraf fremgår også oplysninger om ottemandsstuerne og

arbejdspligten. Jeg går ud fra at indsatte der ringer og beder om yderligere information om fængslet, får tilbud om at få tilsendt denne orientering.

Jeg beder fængslet om – i lyset af det anførte i direktoratets skrivelse nr. 72 af 16. maj 2001 – at gennemgå den udsendte vejledning og tage stilling til spørgsmålet om udbygning (eller erstatning) af denne vejledning og underrette mig om resultatet af denne gennemgang. Jeg beder i den forbindelse fængslet om udtrykkeligt at tage stilling til spørgsmålet om præcisering af ”flersengsstuer” og oplysning om arbejdspligt.

Den korte orientering er (sammen med den vejledning der udsendes) tilgængelig på den nævnte internetadresse, men der er dog ikke tale om den reviderede udgave fra marts 2002, men om den tidligere udgave fra januar 2000.

Jeg henstiller til fængslet at erstatte den tidligere udgave på nettet med den seneste udgave og beder om underretning når det er sket.

For så vidt angår information efter indsættelsen har jeg noteret mig at de indsatte (umiddelbart) efter indsættelsen modtager nærmere information (mundtligt) om fritidstilbud mv. Fængslet har endvidere skriftlig information i form af bl.a. bestemmelserne ”Om orden samt praktiske oplysninger”, men det fremgår ikke på hvilken måde de indsatte gøres bekendt med disse regler. Fængslet har til lige den nævnte korte orientering om fængslet.

Jeg beder fængslet om at oplyse om de indsatte ud over den mundtlige orientering får udleveret skriftlig orientering ved indsættelsen (f.eks.) i form af de nævnte interne bestemmelser og/eller den korte orientering. Jeg henviser i den forbindelse også til skrivelse nr. 72 af 16. maj 2001 hvorefter det (også) forudsættes at der ved modtagelsen af den indsatte udleveres en kort og overskuelig skriftlig orientering om institutionen.

6.11. Avishold

Der holdes to aviser efter de indsattes eget valg på hver afdeling. Abonnementerne tegnes dog for tre måneder ad gangen.

Jeg er bekendt med at direktoratet i en afgørelse af 26. september 2001 har udtalt at der skal stilles et antal aviser gratis til rådighed for de indsatte. Det er forudsat i bestemmelsen i straffuldbyrdslovens § 58, stk. 1.

6.12. Madrasser

En af de indsatte som jeg talte med, klagede på flere indsattes vegne over fængslets madrasser. Ledelsen oplyste at fængslets madrasser er kriminalforsorgens almindelige brandhæmmende madrasser. Fængslet havde bestilt 10 specialmadrasser som kan udleveres til indsatte der har problemer med standardmadrasserne.

Som jeg også orienterede den indsatte om, har jeg beskæftiget mig med madrasserne i kriminalforsorgens institutioner. Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen har udfærdiget en madrasvejledning som er udsendt til samtlige kriminalforsorgens institutioner midt i august måned 2002. Fra den 1. september 2002 er vejledningen desuden blevet udleveret i forbindelse med levering af madrasser og madrasbetræk fra centrallageret, centraldepoterne og centralvaskerierne. I vejledningen har direktoratet opregnet seks gode råd til bevarelse mv. af LUX-madrassens kvaliteter. Direktoratet har i brev af 8. august 2002 over for mig oplyst at direktoratet har besluttet at lade standardmadrassen udgå af sortimentet når restlageret på 26 stk. er solgt. Herefter vil der kun blive leveret madrasser af den nye type (LUX) med en væsentlig bedre liggekomfort. Jeg har i brev af 14. august 2002 taget det som direktoratet har oplyst, til efterretning.

Jeg spurgte endvidere til vask/udskiftning af betrækket til madrasserne. Ledelsen oplyste at betrækket renses og udskiftes hvis det er ”helt galt”. Det gælder alle stuer i fængslet.

Af den nævnte vejledning fremgår det bl.a. at såvel madras som madrasmadræk bør sendes til vask på et af centralvaskerierne med ”faste intervaller”.

Idet jeg går ud fra at fængselsafdelingen nu følger denne vejledning, og herunder har etableret faste intervaller for vask af betrækket, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

6.13. Centralkøkkenet

En af de indsatte som jeg havde samtale med, klagede over forholdene i centralkøkkenet hvor han var beskæftiget. Han mente at de rengøringsmidler der anvendes i køkkenet, ikke er gode nok idet de ikke er tilstrækkeligt fedtopløsende, og at der fra fængslets side ikke føres tilstrækkelig kontrol med rengøringen i køkkenet. Køkkenet trængte efter hans opfattelse også til en hovedrengøring.

Den indsatte nævnte endvidere at der i køkkenet var ulovlige stikkontakter som ikke er beskyttet mod stænk fra vand mv. Ligeledes var der nogle knuste fliser og afskallet maling hvilket af hygiejniske grunde ikke må forekomme.

Under min afsluttende samtale med ledelsen forelagde jeg klagen for denne. Ledelsen oplyste at de rengøringsmidler der anvendes, opfylder de gældende krav. Ledelsen bemærkede i den forbindelse at Fødevareregionen fører tilsyn med køkkenet, herunder med rengøringsmidlerne, og at tilsynet ikke har haft nogen bemærkninger i forbindelse med tilsyn. Ledelsen ville dog gøre tilsynet bekendt med den indsattes klage.

Med hensyn til stikkontakterne oplyste ledelsen at de er godkendt af brandmyndighederne i sin tid, men at der stilles andre krav i dag. Ledelsen ville derfor orientere brandmyndigheden om dette forhold i klagen.

Med hensyn til knuste fliser mv. oplyste ledelsen at der af tilsynsmyndigheden gives påbud om at der sker udbedring hvis det forekommer. Fængslet er derfor opmærksom på at udskifte knuste fliser ved steder hvor der sker madlavning, med det samme når det opdages. Fængslet ville undersøge om der var forhold der skulle rettes.

Jeg bad i forbindelse med mit svar til den indsatte fængslet om at underrette mig om fængslets henvendelser til fødevare- og brandmyndighederne og hvad der videre måtte ske i den anledning (vedrørende spørgsmålene om rengøring og stikkontakter).

Jeg henledte samtidig fængslets opmærksomhed på det den indsatte havde anført vedrørende intern kontrol med rengøringen, og at køkkenet efter hans opfattelse trængte til en hovedrengøring. Jeg bad om fængslets bemærkninger hertil.

Jeg modtog herefter et brev af 27. maj 2002 fra fængslet der oplyste at fængslet samme dag havde haft besøg af Fødevareregion Herning. Fængslet vedlagde samtidig regionens (korte) tilsynsrapport med bemærkning om at den angiveligt ville blive fulgt op af en mere udførlig rapport på et senere tidspunkt. Det fremgår af rapporten at rengøringen ikke var tilstrækkelig ”på overliggende konstruktioner og ved vinduer”, og der blev givet en indskærpelse vedrørende dette forhold. Det er tillige angivet at virksomheden skal nygodkendes, og at der skal etableres egenkontrol.

Fængslet oplyste at fængslet i den anledning umiddelbart ville tage skridt til at forbedre rengøringsstandarden på de punkter der var påpeget af regionen, og at

der ville blive etableret egenkontrol, dvs. systematiske rutiner og procedurer der skal sikre at fødevarerlovgivningen overholdes (hvilket er et lovpligtigt krav til alle virksomheder der fremstiller mad).

Fængslet oplyste tillige at fængslet havde rettet henvendelse til brandmyndighederne der havde oplyst at der efter det nugældende bygningsreglement for vådrum er krav om at der påsættes stænkhatte på stikkontakterne. Fængslet besluttede derfor at opsætte de nødvendige stænkhatte så stikkontakterne fremover er beskyttet mod stænk fra vand mv.

Jeg har noteret mig det oplyste. For så vidt angår det som fængslet har anført at henvendelserne til fødevareregionen og brandmyndighederne gav anledning til, går jeg ud fra at det er gennemført. Jeg beder fængslet om at oplyse om den foreliggende rapport af 27. maj 2002 fra Fødevareregion Herning er fulgt op af en mere udførlig rapport. I givet fald beder jeg om kopi af rapporten. Såfremt rapporten endnu ikke foreligger, beder jeg om kopi når den foreligger.

Fængslet er ikke kommet med bemærkninger for så vidt angår spørgsmålet om hovedrengøring, men da der efterfølgende har været kontrolbesøg, og der som følge heraf er etableret egenkontrol, som jeg går ud fra også vil omfatte stillingtagen til behov for hovedrengøring, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg går tillige ud fra at fængslet har undersøgt om der var knuste fliser og i givet fald har skiftet dem ud.

6.14. Medbringelse af kød til grill ved besøg og efter udgang

En af de indsatte som jeg talte med, spurgte til mulighederne for at de indsatte kan få kød til grillen om sommeren fra andre steder end købmanden, f.eks. således at de besøgende medbringer det ved besøg.

Ledelsen oplyste at det af fængslets interne regler fremgår at det ikke er tilladt de besøgende at medbringe madvarer der kræver tilberedning. Fængslet ville godt overveje at tillade de besøgende at medbringe kød i mindre mængder til grillen.

Jeg bad i forbindelse med svar til den indsatte fængslet om at underrette mig om fængslets overvejelser med hensyn til at tillade de indsatte at modtage kød fra besøgende. Jeg bad samtidig fængslet om at oplyse hvorvidt det i givet fald også ville kunne tillades de indsatte at modtage kød efter udgang.

I brev af 27. maj 2002 oplyste fængslet at spørgsmålet om at tillade de indsatte at modtage kød fra besøgende med henblik på indtagelse under besøg havde været overvejet på ny. Fængslet har herefter anført følgende:

”...

Under hensyntagen til det store antal besøgende samt at der ikke er de nødvendige – og af levnedsmiddelmyndighederne godkendte – faciliteter i fængslet til brug for tilberedning af mad og at køkkenet ikke er godkendt hertil, finder man det betænkeligt at tillade en sådan ordning. Man frygter, at ordningen i givet fald ville kunne misbruges til at tilberede mad i eksisterende køkkener og at det store antal besøgende vil gøre det vanskeligt for personalet at føre kontrol hermed i besøgstiden der falder på lørdage, søndage og helligdage fra kl. 12.30 til 16.30.

...”

Da jeg går ud fra at de indsattes mulighed for køb af kød til grillen gennem købmanden (der kommer alle ugens dage, bortset fra søndag) også omfatter kød til grillen i weekenden, herunder til indtagelse sammen med besøgende, har jeg umiddelbart svært ved at forstå hvorfor det ikke kan tillades de besøgende at medbringe kød (i mindre mængder) til grillen. Efter omstændighederne foretager jeg mig dog ikke mere vedrørende dette forhold.

Fængslets manglende svar på min anmodning om oplysning om hvorvidt indsatte der har udgang, vil kunne medbringe kød efter udgang, går jeg ud fra skyldes at anmodningen fremstod sådan at jeg

kun ønskede oplysning herom såfremt det blev tilladt de besøgende at medbringe kød. Jeg beklager denne formulering og beder fængslet om at oplyse herom.

6.15. Rengøringsmidler

Flere af de indsatte som jeg talte med, klagede over manglende eller utilstrækkelige rengøringsmidler. Ledelsen oplyste at fængslet udleverer alle nødvendige rengøringsmidler efter anmodning. Fængslet har erfaring med at indsatte ikke er tilfredse med de rengøringsmidler der udleveres, da det ikke er kendte mærkevarer, men kriminalforsorgens almindelige standardrengøringsmidler. Der er ingen begrænsninger i brugen af rengøringsmidler, og er de ikke skrappe nok, vil skrappe re midler også kunne udleveres efter anmodning.

Jeg meddelte de indsatte at jeg på baggrund af disse oplysninger ikke foretog mig mere vedrørende dette forhold.

7. Samtaler med indsatte

Jeg og mine medarbejdere havde samtaler med flere indsatte. De har som nævnt fået særskilt svar vedrørende de punkter som de bragte frem under samtalen (bortset fra en enkelt som efter aftale ikke modtog skriftligt svar).

8. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende de seneste 10 disciplinærsager der var behandlet efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, og de seneste 10 disciplinærsager der var behandlet efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6, i begge tilfælde forud for den 5. marts 2002 (hvor inspektionen blev varslet).

Jeg modtog herefter udskrift fra forhørsprotokollen (uden tilhørende rapporter) vedrørende 10 forhør der er afholdt i perioden 11. februar til og med 18. februar 2002, og kopi af 10 bødeforlæg (med tilhørende rapporter) der er givet i perioden 20. februar til og med 4. marts 2002. (Den ene tilhørende rapport vedrører dog ikke nogen af de to aktuelle forseelser som bødeforlægget omfattede).

Fængslet oplyste under inspektionen at fængslet som følge af at fængslet tidligere udelukkende modtog hæftedømte som ikke kunne ikendes bødestraf, ikke har haft samme praksis som de øvrige fængsler med hensyn til reaktionen ved disciplinære forhold. Da hæftestrafpen nu er afskaffet, tilnærmer fængslet sig de øvrige åbne fængsler hvad dette angår. Blandt det materiale som jeg har modtaget i forbindelse med inspektionen, er en oversigt over disciplinære (normal)reaktioner i Fængselsafdelingen Kærshovedgård (udfærdiget den 1. april 2002 til erstatning for tidligere oversigt).

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for de beslutninger der er truffet. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på om proceduren i forhold til de dagældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt.

8.1. Lidt om sagerne

3 af de 10 bødeforlægssager vedrører besiddelse af mobiltelefon (i 2 af tilfældene ved hjemkomst fra udgang). 2 sager vedrører besiddelse af tilvirket pipe mv. og i det ene af disse tilfælde tillige hashblanding. 2 sager vedrører besiddelse af hash-

blanding og i det ene tilfælde samtidig tilsidesættelse af arbejdspligten. De sidste 3 bødeforlægssager vedrører henholdsvis besiddelse af sølvpapir der havde været brugt til ristning, beruselse ved hjemkomst fra udgang og forsøg på indsmugling af bonhoved og hashblanding.

3 af forhørssagerne vedrører indtagelse af alkohol, i et tilfælde i kombination med besiddelse af hashpibe og hashrygning. 3 sager vedrører besiddelse af en tilvirket pibe, og i 2 af tilfældene tillige en hashblanding, mens der i det tredje tilfælde tillige var tale om hashrygning. 2 andre sager vedrører besiddelse af hash. Et tilfælde vedrører besiddelse af chillum og ikke-lægeordinerede piller, hashrygning og indsmugling af mobiltelefon, og det sidste tilfælde vedrører besiddelse af ikke-lægeordinerede piller.

I bødeforlægssagerne blev der givet bøder på mellem 25 kr. (i et tilfælde – sagen med sølvpapiret) og 100 kr. (i de 3 tilfælde vedrørende besiddelse af mobiltelefon mv.). Bøderne var i alle de øvrige tilfælde på 50 kr. Mobiltelefonerne blev inddraget og henlagt på depot til løsladelsen, og i sagerne med besiddelse af ulovlige effekter (6 sager i alt) skete der konfiskation af disse effekter.

I forhørssagerne blev den indsatte i 3 tilfælde ikendt en bøde på 50 kr. I 6 tilfælde blev den indsatte ikendt strafcelle fra 2 til 4 dage. 2 af disse tilfælde vedrører den samme indsatte som i forbindelse med indsættelse i strafcelle blev fundet i besiddelse af 1,5 gram hash hvorfor han oveni den ikendte straf af strafcelle i 2 dage blev ikendt yderligere 2 dages strafcelle. I et af tilfældene hvor der blev ikendt strafcelle (i 4 dage), blev der tillige truffet afgørelse om at overføre den indsatte til den halvåbne afdeling i Nr. Snede, at udelukke ham fra fællesskab indtil denne overførsel kunne finde sted, og at tilbagekalde hans udgangstilladelse. I den sidste sag fik den indsatte en advarsel. I sagerne vedrørende besiddelse af ulovlige effekter (8 sager i alt) skete der konfiskation af disse effekter, og i den ene sag der bl.a.

vedrørte forsøg på indsmugling af en mobiltelefon mv., blev denne henlagt på depot til løsladelsen.

Bødeforlæggene og forhørsnotaterne er påført sidetal med stempel i øverste højre hjørne, og der henvises i det følgende hertil. Det ældste bødeforlæg er forelagt for den indsatte den 20. februar 2002, og den ældste udskrift af forhørsprotokollen vedrører et forhør den 11. februar 2002.

8.2. Retsgrundlag

Reglerne om anvendelse af disciplinærstraf over for afsonere findes i straffuldbyrdslovens kapitel 11 (§§ 67ff). Efter lovens § 70, stk. 3, og § 72 fastsætter justitsministeren nærmere regler om henholdsvis udståelse af strafcelle og behandlingen af disciplinærsager. Sådanne bestemmelser er fastsat i bekendtgørelse nr. 385 af 17. maj 2001 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørs-celle og behandlingen af disciplinærsager i fængsler og arresthuse (disciplinærstrafbekendtgørelsen).

Direktoratet har i forlængelse af disse regler udstedt en vejledning om behandlingen af sager om disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb (disciplinærstrafvejledningen). På tidspunktet for behandlingen af de konkrete sager som min undersøgelse omfatter, gjaldt vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 (som nu er erstattet af vejledning nr. 70 af 5. juli 2002).

De gældende regler er i alt væsentligt en videreførsel af de regler der gjaldt før straffuldbyrdslovens ikrafttræden.

De regler der gælder for behandling af disciplinærsager, finder også anvendelse i tilfælde hvor der anvendes andre reaktioner end disciplinærstraf (advarsel, bøde og strafcelle), jf. vejledningens pkt. 11, 3. afsnit (der ikke genfindes i den nye vej-

ledning). I alle tilfælde var der tale om anvendelse af disciplinærstraf, men i en af sagerne blev der som nævnt tillige truffet andre afgørelser.

8.3. Forhørscelleanbringelse

Efter straffuldbyrdslovens § 71, stk. 1, kan den indsatte anbringes i forhørscelle hvis der er begrundet mistanke om at den indsatte har overtrådt bestemmelser der må antages at medføre strafcelle som disciplinærstraf, og hvis forhørscelleanbringelse er nødvendig af hensyn til gennemførelsen af undersøgelser i disciplinærsagen.

Der er ikke oplysning om forhørscelleanbringelse i noget tilfælde, men i 3 tilfælde skete der udelukkelse fra fællesskab (fordi den indsatte var påvirket). I det ene af disse tilfælde (forhørsrapporten s. 6001) hvor der blev truffet afgørelse om både overførsel til den halvåbne afdeling i Statsfængslet ved Nr. Snede, strafcelle i 4 dage og fratagelse af udgangstilladelse, er det under notatet om afgørelsen om strafcelle anført at det ”tilkendegives den indsatte, der blev udelukket fra fællesskab den 18/02 2002, jf. straffuldbyrdslovens § 71, at han udelukkes fra fællesskab indtil overførsel til Nr. Snede kan finde sted, jf. straffuldbyrdslovens § 63, stk. 2.” Sidstnævnte bestemmelse indeholder hjemmel til midlertidig udelukkelse fra fællesskab hvis der er grund til at antage at betingelserne for udelukkelse fra fællesskab i § 63, stk. 1, er opfyldte.

På baggrund af oplysningen tidligere i notatet om at den indsatte ifølge den underliggende rapport blev udelukket fra fællesskab ”på grund af hans tilstand” (beruelse), går jeg ud fra at der – trods henvisningen til straffuldbyrdslovens § 71 – ikke er tale om forhørscelleanbringelse, men om midlertidig udelukkelse fra fællesskab, og at der således rettelig burde have været henvist til straffuldbyrdslovens § 63, stk. 2, i stedet for § 71 (og til § 63, stk. 1, i stedet for § 63, stk. 2,

vedrørende afgørelsen om fortsat udelukkelse fra fællesskab indtil overførsel kunne finde sted).

8.4. Sagsbehandlingstiden

Disciplinærsager skal behandles hurtigst muligt, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 5.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster udtalte jeg at forhør der afholdes op til tre dage efter indberetningen, efter min opfattelse for så vidt er i overensstemmelse med § 7, stk. 2, i det dagældende disciplinærstrafcirkulære. Jeg bad samtidig Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om hvor grænsen ligger i bestemmelsen (når der ikke foreligger særlige omstændigheder der gør at forhør ikke kan afholdes inden for tre dage, f.eks. at den indsatte på grund af undvigelse eller lignende er fraværende fra institutionen). Direktoratet anførte i en udtalelse af 1. december 1999 følgende:

”...

Cirkulærets § 7, stk. 2, vedrører alle de sagsbehandlingsskridt, der findes påkrævet, for at disciplinærsagen kan gennemføres, jf. § 7, stk. 1.

I en række tilfælde vil det være påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøringer af personale eller medindsatte. Disse sagsbehandlingsskridt vil almindeligvis foretages inden forhøret af den indsatte, jf. herved cirkulærets § 9. Endvidere kan det i en række situationer være nødvendigt at foretage genafhøring af såvel den indsatte som af vidner.

Det er direktoratets opfattelse, at der allerede af disse grunde ikke kan fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå inden (endeligt) forhør af den indsatte. Der henses her bl.a. til, at personale, der skal afhøres, kan have tjenestefri, være på ferie etc.

Det er dog direktoratets opfattelse, at der altid snarest skal foretages en gennemlæsning af en indberetning, når denne modtages, med henblik på en vurdering af, hvorledes sagens videre behandling skal tilrettelægges, således at yderligere bevisoptagelse kan ske hurtigst muligt.

Det er endvidere direktoratets opfattelse, at forhør af den indsatte bør ske hurtigst muligt, således at den indsatte endnu har det passerede i frisk erindring, da dette findes at have betydning for den indsattes mulighed for at forsvare sig og fremkomme med fyldestgørende oplysninger til brug for disciplinærsagens afgørelse.”

I opfølgingsrapport af 25. februar 2000 vedrørende min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster tog jeg direktoratets oplysninger til efterretning – med den bemærkning at min anmodning om en udtalelse om grænsen netop vedrørte den situation hvor der ikke er særlige omstændigheder til hinder for afholdelse af forhør (f.eks. fravær af personale/indsatte der skal afhøres).

Jeg har i efterfølgende rapporter supplerende bemærket om spørgsmålet at der ved vurderingen af spørgsmålet om tidsaspektet i behandlingen af sagen efter min opfattelse i øvrigt må lægges vægt på om den indsatte i forbindelse med det disciplinære forhold er hensat i forhørselle eller foreløbigt enrum.

Disciplinærstrafvejledningen indeholder under pkt. 3 en vejledning om sagsbehandlingen der indholdsmæssigt svarer til det som direktoratet anførte i ovennævnte udtalelse.

I bødeforlægssagerne er bødeforlæggene udfærdiget samme dag som den underliggende rapport i 4 tilfælde, dagen efter i 3 andre tilfælde, 2 dage efter i 2 tilfælde og 3 dage efter i et tilfælde.

Forhør blev i 6 tilfælde afholdt samme dag som indberetningen blev udfærdiget, og i de 4 andre tilfælde 1-2 dage efter dette tidspunkt.

Jeg har ingen bemærkninger til sagsbehandlingstiden i sagerne.

8.5. Sagsbehandlingsregler

§§ 6, 7 og 8 i disciplinærstrafbekendtgørelsen har følgende indhold:

”§ 6. I disciplinærsager, hvor der alene er tale om at anvende advarsel eller bøde, kan sagen behandles, uden at den indsatte er til stede, hvis overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller hvis sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt. Det er endvidere en forudsætning for at behandle sagen, uden at den indsatte er til stede, at den pågældende ikke ønsker at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Den indsatte skal skriftligt underrettes om,

- 1) hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og
- 2) at de pågældende har adgang til at udtale sig i sagen.

§ 7. I andre disciplinærsager skal den indsatte gøres bekendt med, hvad der er indberettet, og i hovedtræk orienteres om, hvad der måtte være fremkommet under eventuelle afhøringer. Den indsatte skal have adgang til at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Afgørelsen skal træffes, mens den indsatte er til stede.

Stk. 3. Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte.

Stk. 4. Ved forhørets begyndelse skal den indsatte orienteres om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling, herunder

- 1) retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre, jf. forvaltningslovens § 8,
- 2) retten til aktindsigt i de dokumenter, der ligger til grund for forhøret, jf. forvaltningslovens kapitel 4,
- 3) retten til at udtale sig, før der træffes afgørelse, og at dette ikke medfører nogen pligt for den indsatte til at udtale sig,
- 4) retten til ikke at godkende gengivelsen af sin forklaring, jf. § 8, stk. 5, 5. pkt., og
- 5) retten til efter anmodning at få udleveret en kopi af det i medfør af § 8 udarbejdede notat, jf. § 9

Stk. 5. Hvis den indsatte ikke ønsker at være til stede, kan disciplinærsagen gennemføres uden den pågældendes tilstedeværelse. § 6, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 8. Der skal gøres notat om disciplinærsagens behandling i en særlig protokol.

Stk. 2. Notatet skal indeholde

- 1) en gengivelse af, hvad der er indberettet,
- 2) oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt,
- 3) oplysning om afgørelsen,
- 4) oplysning om dato og klokkeslæt for, hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte,
- 5) oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og
- 6) oplysning om, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

Stk. 3. Hvis der er tale om en afgørelse, der er omfattet af straffuldbyrdelseslovens § 112, skal notatet desuden indeholde oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse.

Stk. 4. Ved behandling af disciplinærsager efter § 6 skal det udover det i stk. 2 nævnte fremgå af notatet, at den indsatte skriftligt er underrettet om, hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og at den pågældende har adgang til at udtale sig, jf. § 6, stk. 2.

Stk. 5. Ved behandling af disciplinærsager efter § 7 skal notatet udover det i stk. 2 nævnte indeholde en gengivelse af de afgivne forklaringer, som skal protokolleres, mens den, der afgiver forklaring, er til stede. Notatet skal endvidere indeholde nærmere oplysning om, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet. Videre skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre og i retten til aktindsigt, jf. § 7, stk. 4, nr. 1 og 2. Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24. Notatet skal søges affattet sådan, at det kan godkendes af den pågældende. Det skal fremgå af notatet, om den indsatte har godkendt det. Hvis den indsatte ikke har ønsket at være til stede under forhøret, skal dette endvidere fremgå af notatet.”

8.5.1. Partshøring mv.

I bødeforlægssagerne er der anvendt en standardblanket som – går jeg ud fra – er indlagt på edb. Øverst er anført bødeforlæg, og det indberettede er herefter indledningsvis gengivet. Det er herefter anført hvilke bestemmelser den indsatte efter rapportens ordlyd har overtrådt. Det er tillige anført at fængslet ”agter” at ikende den pågældende en bøde hvis størrelse i hvert enkelt tilfælde er anført, hvis den indsatte kan erkende den forseelse som der er redegjort for. Der er tillige en gengivelse af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 hvoraf fremgår at den indsatte skal underrettes om adgangen til at udtale sig. Herefter er der linjer til udfyldelse af tidspunkt for forkyndelse og udlevering af en kopi af forlægget til den indsatte og hvem der har forestået dette, og rubrikker til den indsattes afkrydsning af om han ”erkender” bøden eller ønsker forhør afholdt, og til angivelse af dato og underskrift fra den indsatte. Nederst på siden er der linjer til angivelse af afgørelsen og datoen herfor samt til underskrift fra den der har truffet afgørelsen.

Det er ikke i partshøringsbestemmelsen i bekendtgørelsens § 6 ligesom i § 7 angivet at den indsatte skal orienteres om hvad der er indberettet. Efter bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1, skal det indberettede (blot) angives i det notat der skal udfærdiges, men det kan i princippet udfærdiges efter at den indsatte har haft adgang til at udtale sig.

Til orientering for Fængselsafdelingen Kærshovedgård kan jeg oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion af Fængselsafdelingen i Amstrup udtalte at det imidlertid følger forudsætningsvis af bestemmelsen i nu bekendtgørelsens § 6 (som svarer til § 8 i det dagældende disciplinærstraf-cirkulære) og direkte af forvaltningslovens § 19 at partshøring også i disse sager skal ske ved at den indsatte gøres bekendt med indberetningen således at den indsatte på dette grundlag kan tage stilling til om han/hun vil benytte sig af adgangen til at udtale sig i sagen.

Det faktiske grundlag for afgørelserne er, som nævnt, angivet i alle sagerne, og de indsatte er således gjort bekendt med dette grundlag. Under pkt. 8.5.4.2. har jeg dog stillet spørgsmål vedrørende udførligheden heraf. Hvis de indsatte alene har fået udleveret bødeforlægget og ikke tillige den underliggende rapport, kan der derfor rejses spørgsmål om hvorvidt der i alle bødeforlægssagerne er sket fornøden partshøring efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, og forvaltningslovens § 19.

I alle forhørsnotaterne er det indberettede gengivet i forhørsnotaterne, og den indsatte har haft lejlighed til at udtale sig inden der blev truffet afgørelse. Jeg har som nævnt ikke modtaget indberetningerne, men jeg går ud fra at der er tale om en fornøden gengivelse af indholdet af disse indberetninger.

Der er således i forhørssagerne sket fornøden partshøring efter bekendtgørelsens § 7, stk. 1, og forvaltningslovens § 19.

Gennemførelse af en disciplinærsag uden den indsattes tilstedeværelse forudsætter at den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 1, 2. pkt. Hvis indsatte ønsker at udtale sig, skal disciplinærsagen derfor gennemføres efter reglerne i bekendtgørelsens § 7.

Den indsatte skal skriftligt underrettes om adgangen til at udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 2.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nakskov har jeg givet udtryk for den opfattelse at der bør gøres notat om hvorvidt den indsatte har ønsket at udtale sig, og om hvordan der i givet fald er forholdt.

I alle bødeforlægssagerne er der, som nævnt, rubrikker til den indsattes afkrydsning af om han ”erkender” bøden eller ønsker afholdt forhør.

Det fremgår endvidere at afgørelserne i alle forhørssagerne, bortset fra i et tilfælde (forhørsprotokollen s. 5990), blev truffet under den indsattes fysiske tilstedeværelse, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2. I det nævnte tilfælde ønskede den indsatte ikke at overvære resten af forhøret da det blev foreholdt ham at han ville få strafcelle.

8.5.2. Forhørsvidner

Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 3, og det skal af forhørsprotokollen fremgå hvem der har fungeret som vidne, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 10, 6. afsnit.

Den der har indberettet det disciplinære forhold, og andre der har været involveret i forholdet, må ifølge vejledningens pkt. 8 ikke fungere som vidner i sagen. Er der ikke andre personalemedlemmer til stede, bør forhøret udsættes, medmindre den indsatte ønsker forhøret gennemført, eller særlige omstændigheder taler imod en udsættelse af forhøret.

Det fremgår af forhørsprotokollen at forhøret i alle tilfælde blev overværet af et vidne. Vidnet er i alle tilfælde en anden person end den der underskrev indberetningen i sagen. Da denne i intet tilfælde er vedlagt, er det ikke muligt at se om vidnet er identisk med andre der måtte have været ”involveret i forholdet”. Jeg går ud fra at det ikke har været tilfældet.

8.5.3. Vejledning om rettigheder

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, skal den indsatte ved forhørets begyndelse orienteres om sine rettigheder i forbindelse med forhøret, herunder fem nærmere angivne rettigheder.

Bestemmelsen i disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, om vejledning om rettigheder ved forhørets begyndelse er med enkelte tilføjelser gengivet i disciplinærstrafvejledningens pkt. 4. I forlængelse heraf har direktoratet anført følgende:

”Det er ikke tilstrækkeligt, at det generelt anføres, at den indsatte er orienteret om sine rettigheder. Rettighederne skal nævnes særskilt, og det skal fremgå tydeligt, at den indsatte er vejledt om hver enkelt af dem, f.eks. ved afkrydsning i en fortrykt blanket.”

Det er i øvrigt under punkt 9 i vejledningen anført at notatet i forhørssagen (jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 1) skal indeholde oplysning om hvad der er vejledt om.

I alle forhørsnotaterne, bortset fra i et tilfælde hvor den indsatte ikke ønskede vejledning om sine rettigheder som han ved forhør tidligere samme dag var blevet vejledt om, er det i starten anført at den indsatte vejledes om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling, herunder de ret-

tigheder som er nævnt i bekendtgørelsens § 7, stk. 4, nr. 1) – 5) som er gengivet i det væsentlige med samme ordlyd som i bekendtgørelsen. For så vidt angår retten til at lade sig bistå af andre (nr. 1) er der en tilføjelse om at det gælder med de begrænsninger der følger af forvaltningslovens § 8, stk. 2. For så vidt angår nr. 4 er ”gengivelsen af sin forklaring” erstattet af ”forhørslederens referat af sin forklaring”.

8.5.4. Notatpligt

Der skal efter bekendtgørelsens § 8, stk. 1, gøres notat om disciplinærsagens gennemførelse. I § 8, stk. 2-5, findes regler for indholdet af dette notat, jf. pkt. 8.5.4.2. Dog finder bestemmelsen i § 8, stk. 4, kun anvendelse på sager der behandles efter § 6, og § 8, stk. 5, kun anvendelse på sager der behandles efter § 7.

Der er i alle sagerne udfærdiget særskilte notater i form af bødeforlæg og forhørsnotater.

8.5.4.1. Protokollen

Efter § 8, stk. 1, skal notatet ske i en ”særlig protokol”.

Nærmere regler om denne protokol findes i disciplinærstrafvejledningens pkt. 10. Ifølge overskriften til dette punkt angår det alene forhørsprotokollen, men i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Slagelse har direktoratet bekræftet at reglerne i dette punkt også gælder for protokollen for de sager hvori der ikke afholdes forhør – bortset fra de forhold under dette punkt der alene er relevante for forhørssager.

Af vejledningens pkt. 10 fremgår det at kravet om en særlig protokol kan opfyldes ved anvendelse af ringbind under forudsætning af at der sker fortløbende sidenummerering ”således at de enkelte ark papir nummereres med en talrække, der fortsættes, når der indsættes nye rapporter i ringbindet. Hvis en anden nummereringsmetode anvendes, skal den sikre, at det kan konstateres, at der ikke er tilføjet eller fjernet sider i protokollen.”

Såvel bødeforlæggene som forhørsnotaterne er udfærdiget på særskilte sider og skrevet på maskine (computer). Det fremgår tillige af kopierne at der har været anvendt en hullemaskine, og jeg går derfor ud fra at de efter udfærdigelsen er indsat i ringbind.

Der er, som tidligere nævnt, anvendt paginering som er påført med stempel i øverste højre hjørne. Det fremgår heraf at der anvendes to protokoller som omfatter henholdsvis sagerne efter § 6 og sagerne efter § 7.

Som nævnt skal der anvendes en fortløbende paginering. Alle bødeforlægssagerne fylder præcis en side, og der er anvendt en fortløbende paginering.

Flere af forhørene fylder mere end en side, og det er markeret med paginering af de enkelte sider, bortset fra i et enkelt tilfælde (forhør s. 5993) som er en enkeltstående fejl.

Ved det ældste forhør (af 11. februar 2002) er første side af forhøret side 5990 og anden side af forhøret side 5991, men i alle de andre tilfælde hvor der er mere end en side (i alle tilfælde to

sider) har den anden side et lavere sidetal end den første side. Jeg går ud fra at det skyldes at forhørene indsættes omvendt kronologisk i forhørsprotokollen således at det nyeste forhør altid sidder forrest i mappen.

Denne fremgangsmåde opfylder imidlertid ikke (fuldt ud) kravet om en fortløbende paginering. Jeg går ud fra at fængslet fremover i alle tilfælde vil overholde dette krav.

Hvis en side ikke udfyldes helt, skal det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud med henblik på at sikre at det kan konstateres at der ikke efterfølgende er tilføjet noget til et færdigt notat.

I bødeforlægssagerne anvendes, som nævnt, standardblanketter. I alle tilfælde fylder de en hel side (og ikke mere).

Flere af forhørsnotaterne fylder mere end en side, og i et enkelt tilfælde fylder forhøret mindre end en hel side. I ingen af de tilfælde hvor sidste side i notatet ikke er helt udfyldt, er der på den ikke helt udfyldte side foretaget markering heraf med en lodret streg som anført i vejledningen.

Det er beklageligt. Jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på at overholde kravet om markering.

Efter vejledningens pkt. 10 skal dato for indberetningen tydeligt fremgå af protokollen. Desuden skal der fremgå oplysninger om øvrige dokumenter der fremlægges til protokollen.

Datoen for indberetningen er angivet i alle sagerne. Der har ikke foreligget andre dokumenter.

Det fremgår endvidere af vejledningens pkt. 10 og nu også direkte af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, 6. pkt., at det i forhørssager skal fremgå af protokollen om den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring. Hvis den indsatte ikke kan eller vil godkende gengivelsen af sin forklaring og angiver en grund hertil, skal denne ifølge vejledningen også fremgå af protokollen.

I alle forhørsnotaterne er det anført at indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring.

Derudover skal det med angivelse af navn og titel fremgå hvem der har udarbejdet indberetningen, og (i forhørssager) hvem der har været vidne til forhøret. Protokollen skal underskrives af forhørslederen.

Det er sket i alle sagerne.

Efter vejledningens pkt. 10 skal vidnets godkendelse af protokollens indhold endvidere fremgå af protokollen, f.eks. ved at vidnet underskriver protokollen.

Det er i alle tilfælde noteret at vidnet har godkendt forhøret.

8.5.4.2. Indholdet af notatet

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, skal notatet (som det fremgår af citatet af bestemmelsen under pkt. 8.5.) indeholde en gengivelse af hvad der er indberettet (nr. 1), oplysning om hvilke bestemmelser der er overtrådt (nr. 2), oplysning om afgørelsen (nr. 3), oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte (nr. 4), oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (nr. 5), og oplysning om hvornår fristen for at indgive klage udløber (nr. 6).

Den underliggende rapport er, som tidligere nævnt, vedhæftet i alle bødeforlægssagerne, men ikke i nogen af forhørssagerne. I et tilfælde (bødeforlægget s. 00047 der omhandler to forhold) er det dog ikke den eller de aktuelle rapport(er) der er vedhæftet, men en senere rapport. I denne sag og i forhørssagerne er det derfor ikke mulig at se om det i notatet anførte er dækkende for indholdet af indberetningen, men det går jeg ud fra. For så vidt angår bødeforlægssagen henviser jeg dog til det straks nedenfor anførte om udførligheden af notaterne for så vidt angår gengivelse af det indberettede.

I bødeforlægssagerne er selve det forhold som der gives disciplinærstraf for (f.eks. besiddelse af en mobiltelefon ved returnering fra udgang), anført, men ikke de nærmere omstændigheder som de fremgår af indberetningen. Der er herudover oplysning om dato for indberetningen der som nævnt er vedhæftet.

Efter bekendtgørelsen skal selve notatet i disciplinærsagen indeholde en gengivelse af det indberettede. Det gælder uanset om

den underliggende rapport er vedhæftet og omtalt med dato i rapporten.

Vedrørende kravet om en gengivelse (i forhørssager) har direktoratet tidligere over for mig anført følgende:

”... kravet om ’gengivelse’ anses for opfyldt ved, at det indberettede gengives ’i hovedtræk’ og således at der sker en ’egentlig’ gengivelse – for derved at ’sikre, at forhørslederen foretager en selvstændig bearbejdning af de oplysninger, der findes i sagen, herunder den underliggende indberetning’. Det tilføjes, at kravet om en ’gengivelse’ ikke er ensbetydende med et krav om, at indberetningen *citeres*.

Det er således direktoratets opfattelse,

- at forhørsnotatets ’gengivelse’ af det indberettede skal være indholdsmæssig dækkende (en ’egentlig’ gengivelse), og
- at det, når gengivelsen sker ’i hovedtræk’, kun er acceptabelt at udelade omstændigheder, der er en gentagelse, eller som utvivlsomt ikke er relevante for afgørelsen (hverken for bevisbedømmelsen, herunder spørgsmålet om der foreligger fornøden forsæt, for subsumtionen eller for udmålingen).”

Selv om det er en forudsætning for anvendelse af fremgangsmåden i disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 at overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres eller sagens omstændigheder i øvrigt må anses for klarlagt, er det min umiddelbare opfattelse at gengivelserne i bødeforelægssagerne, bortset fra i et tilfælde (s. 000046 hvor det er anført at indsatte ved hjemkomst fra udgang den 24. februar 2002 havde en promise på 1,7), ikke er i overensstemmelse med disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1. Jeg henviser i den forbindelse også til det ovenfor under pkt. 8.5.1. anførte hvorefter forlæggene danner grundlag for partshøring af den indsatte. Inden jeg tager endelig stilling til spørgsmålet, beder jeg dog direktoratet om en udtalelse herom.

Det er i alle tilfælde angivet hvilken bestemmelse der blev anset for overtrådt (nr. 2).

Der er i alle sagerne, bortset fra en, henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, jf. andre bestemmelser, og i en af sagerne er der tillige henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 3. Disse bestemmelser indeholder imidlertid alene retsgrundlaget for ikendelsen af disciplinærstraf. Bestemmelserne indeholder med andre ord ikke bestemmelser der kan overtrædes, og det er derfor forkert at henvise til dem i forbindelse med angivelse af de overtrådte bestemmelser. (Der skal derimod henvises til § 67 og det relevante undernummer ved angivelse af afgørelsen når der er tale om anvendelse af disciplinærstraf).

I sagerne vedrørende besiddelse af ulovlige effekter er der henvist til (straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, jf.) genstandsbekendtgørelsens § 21, stk. 2, jf. andre bestemmelser. Genstandsbekendtgørelsens § 21, stk. 2, indeholder sammen med straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, retsgrundlaget for ikendelsen af disciplinærstraf, og denne bestemmelse kan derfor heller ikke overtrædes. Det er derfor også forkert at henvise til denne bestemmelse i forbindelse med angivelse af de overtrådte bestemmelser.

Ud over at henlede fængslets opmærksomhed herpå, foretager jeg mig ikke mere vedrørende disse henvisninger.

I flere sager er der foruden straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, og genstandsbekendtgørelsens § 21, stk. 2, henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2 og et nummer, men uden angivelse af stykke.

Da § 2 indeholder flere stykker, skal det i alle tilfælde anføres hvilket stykke der er tale om, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 9, fjerde pind.

For så vidt angår sagerne om besiddelse af mobiltelefon er der ud over straffuldbyrdeleslovens § 67, nr. 5, og genstandsbekendtgørelsens § 21, stk. 2, henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 11. I sagerne om besiddelse og indtagelse af euforiserende stoffer er der henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2 (stk. 1), nr. 1. I 2 af bødeforlægssagerne er der tillige henvist til loven om euforiserende stoffer. (En henvisning hertil i sager om indtagelse af euforiserende stoffer uden at henvise til bilaget til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer er tilstrækkelig idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer, jf. disciplinærstrafvejledningens punkt 9. I de konkrete tilfælde var der dog ikke tvivl om hvilket stof der var tale om). I sagerne om besiddelse af remedier som kan benyttes i forbindelse med misbrug af euforiserende stoffer mv., er der henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2 (stk. 1), nr. 2. I sagerne vedrørende begge dele er der henvist til såvel nr. 1 som nr. 2. I sagerne om besiddelse af alkohol er der henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2 (stk. 1), nr. 3. I sagerne om uretmæssig besiddelse af medicin er der henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2 (stk. 1), nr. 9. I en sag om bl.a. tilsidesættelse af beskæftigelsespligten er der henvist til straffuldbyrdeleslovens § 38, stk. 1. Alle henvisninger er korrekte, men som parenteserne angiver mangler dog i enkelte tilfælde stykkeangivelse.

I en af bødeforlægssagerne (sagen om indtagelse af alkohol) er der henvist til udgangsbekendtgørelsens § 11, stk. 4, som rettelig skal være § 11, nr. 4.

I de sager hvor der er sket konfiskation, er der – korrekt – henvist til straffuldbyrdelseslovens § 73, stk. 1 (bortset fra i et tilfælde, jf. nedenfor).

I en sag (forhørsprotokollen s. 5992) er der henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3, jf. ”lokal bestemmelse vedrørende de indsatte”.

Da fuldbyrdelsesbekendtgørelsen er ophævet ved ikrafttrædelsen af straffuldbyrdelsesloven, er det en fejl at henvise hertil. Henvisning til lokal bestemmelse uden nærmere præcisering af hvad det er for en bestemmelse der sigtes til, er endvidere en utilstrækkelig henvisning. Der er dog tale om et enkeltstående tilfælde.

I denne sag bestred den indsatte der var blevet ”antruffet på grøn stue på afdeling D ... med hashblanding på 1,2 gram og tilvirket pipe” at hashen og piben tilhørte ham hvilket han (ellers) ifølge den underliggende rapport skulle have erkendt. Han oplyste at han havde fjernet piben fra bordet da fængselsfunktionæren kom ind, for at skjule piben for denne. Den pågældende funktionær udtalte, som tidligere nævnt, ved forelæggelse af den indsattes forklaring at han kunne have misforstået den indsatte. Forhørslederen fandt det godtgjort at den indsatte havde ”påkaldt sig mistanke om ejerforholdet ved at tage piben og sætte den ned på gulvet, da fængselsfunktionæren kom ind på stue[n]”. Den indsatte blev, som nævnt, straffet med en advarsel for overtrædelse

af fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3, jf. ”lokalbestemmelse vedrørende de indsatte” (som ikke er præciseret nærmere), idet forhørslederen ikke fandt at kunne tillægge den indsatte ejerskabet til hashblandingen som lå på bordet. Der skete tillige konfiskation med henblik på destruktion (med henvisning til straffelovens § 47, stk. 3, og fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37, stk. 2).

Jeg beder fængslet om en udtalelse vedrørende grundlaget for ikendelse af disciplinærstraffen og konfiskationen over for den indsatte i denne sag.

Der er i alle sager oplysning om afgørelsen (disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 3).

I forhørssagerne er såvel datoen som klokkeslættet for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte, angivet. For så vidt angår klokkeslættet er det dog tidspunktet for forhørets afslutning der er oplyst, men jeg lægger til grund at forhøret afsluttes umiddelbart efter at den indsatte får meddelelse om afgørelsen og klagevejledning.

For så vidt angår det tilfælde hvor den indsatte ikke ønskede at overvære resten af forhøret efter at det var tilkendegivet ham at han ville få strafcelle (forhørsrapporten s. 5990), fremgår det dog ikke hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende. Det fremstår som om den indsatte var til stede under hele forhøret, fordi det efter oplysningen om at han ikke længere ønskede at være til stede, er anført at han blev gjort bekendt med at der tillige ville ske konfiskation, og fik klagevejledning.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvornår den indsatte blev meddelt afgørelsen. Jeg går ud fra at den indsatte samtidig blev meddelt afgørelsen om konfiskation, men beder for en ordens skyld fængslet om at bekræfte dette.

I bødeforlægssagerne er datoen, men ikke klokkeslættet, for hvornår afgørelsen er truffet, angivet (nr. 4).

Jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på at klokkeslættet for meddelelse af afgørelsen tillige skal angives.

I alle forhørssagerne er der notat om at den indsatte er orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen (nr. 5), og det er herunder angivet at den indsatte er vejledt om hvornår klagefristen for klage til direktoratet udløb (nr. 6).

Jeg har noteret mig at det ikke kun i notatet er angivet hvornår klagefristen udløber, men tillige at den indsatte er vejledt om denne frist – hvilket jeg også lægger til grund er forudsat ved bestemmelsen i nr. 6.

Også i den sag hvor den indsatte ikke ønskede at overvære resten af forhøret efter at det var tilkendegivet ham at han ville få strafcelle (forhørsrapporten s. 5990), er det til slut i forhørsnotatet anført at han fik klagevejledning. Jeg går ud fra at den indsatte fik klagevejledning ved meddelelsen om afgørelsen.

For en ordens skyld beder jeg dog i forlængelse af ovennævnte anmodning vedrørende denne sag fængslet om at bekræfte min antagelse.

Da bødeforlæg ikke er afgørelser i forvaltningslovens forstand før de vedtages af den de retter sig til, skal der ikke gives klagevejledning i forbindelse med udstedelse af et sådant forlæg (hvilket heller ikke er sket).

Hvis der er tale om en afgørelse der er omfattet af straffuldbyr-delseslovens § 112, skal forhørsnotatet efter disciplinærstrafbe-kendtgørelsens § 8, stk. 3, tillige indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse. Der er ikke et sådant notat i nogen af sagerne.

Efter straffuldbyr-delseslovens § 112 kan der ske domstolsprø-velse af endelige administrative afgørelser i nærmere angivne tilfælde, herunder ved afgørelser efter § 73 om konfiskation af genstande eller penge ”hvis værdi overstiger det almindelige ve-derlag, der udbetales indsatte for en uges beskæftigelse” (nr. 4), I beskæftigelsesbekendtgørelsen (nr. 372 af 17. maj 2001) er be- stemmelser om vederlag til de indsatte der efter bekendtgørel- sens § 27 fastsættes i en bekendtgørelse om satser for vederlag til de indsatte og reguleres en gang årligt. På tidspunktet for be- handlingen af de konkrete sager som er omfattet af min under- søgelse, gjaldt bekendtgørelse nr. 373 af 17. maj 2001.

Der er, som nævnt under pkt. 8.9., oplysning om konfiskation i flere tilfælde, men der ses ikke umiddelbart at være tale om at værdien af det konfiskerede har overskredet det almindelige ugentlige vederlag.

Ved behandlingen af disciplinærsager efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 skal det, ud over det i stk. 2 nævnte, fremgå af notatet at den indsatte skriftligt er underrettet om hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og at den pågældende har adgang til at udtale sig, jf. § 8, stk. 4.

Det fremgår af bødeforlæggene at der ved forkyndelsen af forlægget for den indsatte er udleveret en kopi til denne. Det fremgår som tidligere nævnt også af forlæggene hvilken afgørelse fængslet agtede at træffe, og at den indsatte havde adgang til at udtale sig.

Ved behandlingen af disciplinærsager efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7 skal der, ud over det i stk. 2 nævnte, gøres notat om nogle yderligere forhold, jf. § 8, stk. 5.

For det første skal der være en gengivelse af de afgivne forklaringer, og disse skal protokolleres mens den der afgiver forklaringen, er til stede, jf. § 8, stk. 5, 1. pkt.

Der er en sådan gengivelse af den indsattes forklaring i alle tilfælde, og da den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring, lægger jeg til grund at den indsattes forklaring er protokolleret mens den indsatte var til stede.

I et tilfælde (forhørsprotokollen s. 6003) blev forhøret afbrudt med henblik på afhøring af andre. Der er oplysning om at der ikke fremkom yderligere oplysninger ud over en samstemmende forklaring fra de indsatte på afdelingen der bekræftede den indsattes forklaring.

I et andet tilfælde (forhørsprotokollen s. 5992) er det efter gengivelsen af den indsatte forklaring noteret at forhørslederen forelagde den funktionær der underskrev den underliggende rapport, den indsatte forklaring, og funktionærens bemærkninger hertil er gengivet i forhørsnotatet. Funktionærens forklaring ses ikke at være blevet protokolleret mens han var til stede.

Der er ikke i de øvrige forhørsnotater oplysning om at der har været afgivet forklaringer af andre.

For det andet skal det noteres på hvilket grundlag afgørelsen er truffet, jf. bestemmelsens 2. pkt. Det fremgår ikke om der hermed sigtes til såvel det faktiske grundlag, herunder det bevismæssige grundlag, som det retlige grundlag. Jeg har i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Slagelse anmodet direktoratet om at præcisere hvad bestemmelsen i § 8, stk. 5, 2. pkt., sigter til. Direktoratet har i den anledning i brev af 16. september 2002 oplyst at bestemmelsen er indsat for at præcisere vigtigheden af at bevisbedømmelsen beskrives nærmere i forhørsnotatet.

For så vidt angår beskrivelsen i de konkrete sager henviser jeg til pkt. 8.5.4.3.

For det tredje skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til bisidder og aktindsigt.

Der er ikke oplysning herom i nogen af sagerne – hvilket jeg går ud fra skyldes at der ikke har været sådanne begrænsninger.

Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, jf. bestemmelsens 4. pkt. Der henvises til det anførte nedenfor i pkt. 8.5.4.3.

8.5.4.3. Begrundelse

Ifølge bekendtgørelsens § 8, stk. 5, 4. pkt., og vejledningens pkt. 9 skal notatet indeholde ”en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24”, dvs. de krav der gælder for indholdet af begrundelser for skriftlige afgørelser. Det er i vejledningen anført at en begrundelse for at være fyldestgørende normalt må indeholde en stillingtagen til partens indsigelser hvis de er relevante for afgørelsen (herunder for en strafudmåling). Desuden er det anført at der herudover er en generel pligt til at notere andre faktiske oplysninger der har betydning for sagens afgørelse, jf. offentlighedslovens § 6. I vejledningen anføres det herefter:

” ... Formålet med disse regler er, at det altid skal være muligt efterfølgende dels at vurdere afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, dels at se, om de formelle regler er blevet overholdt. Det er derfor vigtigt, at notatet indeholder oplysninger om følgende:

- De faktiske omstændigheder, der er tillagt betydning for afgørelsen, herunder en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer. Der skal i notatet foretages en selvstændig gengivelse af de oplysninger, der findes i sagen. Det vil således ikke være korrekt at gengive oplysningerne om de faktiske omstændigheder i sagen alene ved en henvisning til en underliggende rapport.
- Hvad der er anset for bevist og ikke bevist. Bevisbedømmelsen bør angives i forbindelse med angivelsen af de bestemmelser, som den indsatte anses for at have overtrådt, jf. pind 4.
- Hvad der i forbindelse med denne bevisbedømmelse er lagt vægt på.
- Hvilke bestemmelser, der anses for overtrådt, med angivelse af loven, bekendtgørelsen og/eller den interne regel samt ved præcis angivelse af paragraf, stykke, nummer eller litra. I sager om indtagelse af euforiserende stoffer vil en henvisning til lov om euforiserende stoffer uden henvisning til bilaget til bekendtgørelse om euforiserende stoffer være tilstrækkeligt, idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer.
- Præcis angivelse af hjemlen for den reaktion (straf), som disciplinærsagen resulterer i (lov, bekendtgørelse, intern regel, paragraf, stykke, nummer eller litra).
- Baggrunden for en eventuel fravigelse af sædvanlig praksis med hensyn til strafudmåling.

...”

Det indberettede og den indsatte forklaring er, som tidligere nævnt, i alle tilfælde gengivet i forhørsnotatet. I et tilfælde er der tillige en gengivelse af en forklaring fra en fængselsfunktionær og i et andet af samtale med de indsatte på den pågældende indsatte afdeling. Der har ikke i øvrigt været afgivet forklaringer af andre end den indsatte.

De faktiske omstændigheder der er tillagt betydning for afgørelsen, er tillige angivet i sagerne.

Med hensyn til bevisbedømmelsen er der i 3 sager tale om (delvis) benægtelse (forhørsprotokollen s. 5992, 5993 og 5999), og det fremgår af sagerne at forhørslederen foretog en bevisbedømmelse i disse sager. De indsatte blev ikke straffet disciplinært for de forhold som de benægtede. I et af tilfældene havde forhørslederen til brug for sagens afgørelse forelagt den indsatte forklaring for den fængselsfunktionær der havde skrevet indberetningen, og denne kunne ikke afvise at han havde misforstået den indsatte (forhørsprotokollen s. 5992).

De indsatte har i øvrigt erkendt de forhold som de er indberettet for.

Indsatte erkendelse indebærer at nærmere bevisførelse ikke er fornøden, men der skal fortsat ske en bevisbedømmelse. Det vil dog være tilstrækkeligt at henvise til at den indsatte har erkendt forholdet. Det er sket i de konkrete sager, dog således at det i gengivelsen af den indsatte forklaring er angivet at han har er-

kendt forholdet, mens forhørslederen ved sin stillingtagen har henvist til indsatte "tilkendegivelser".

Da "tilkendegivelser" kan være mere end erkendelse, vil det – selv om det i øvrigt fremgår af sammenhængen at den indsatte har erkendt forholdet – efter min opfattelse være rigtigst at henvise til at den indsatte har erkendt forholdet.

Der er som tidligere nævnt i alle tilfælde henvist til den bestemmelse der blev anset for overtrådt. Jeg henviser til pkt. 8.5.4.2.

Hjemlen for reaktionen er anført i alle tilfælde.

I en sag (forhørsprotokollen s. 5992) er der henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 36, stk. 2.

Det er en fejl idet fuldbyrdelsesbekendtgørelsen var ophævet da afgørelsen blev truffet i sagen.

I de sager hvori der blev ikendt en bøde, er der henvist til straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, jf. § 69, stk. 1. I de sager hvori der blev ikendt strafcelle, er der (på nær i et tilfælde) henvist til straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 2, jf. § 70.

Straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, angiver de disciplinærstraffe der kan anvendes (advarsel, bøde og strafcelle), og stk. 2 hvilke forhold der kan medføre strafcelle. Disse bestemmelser indeholder ikke selve hjemlen for ikendelse af straffen. Den findes i § 67 som der derfor bør henvises til i forbindelse med an-

givelse af selve afgørelsen (hvilket er sket i alle bødeforlægssagerne).

Jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på dette forhold.

Straffuldbyrdelseslovens §§ 69-70 indeholder bestemmelser om udmålingen af henholdsvis bøde og strafcelle, og disse bestemmelser skal – sammen med §§ 67 og 68 – angives for at opfylde kravene i forvaltningslovens § 24 til indholdet af en begrundelse.

I et tilfælde skete der både overførsel til den halvåben afdeling i Statsfængslet ved Nr. Snede, straffcelleanbringelse, udelukkelse fra fællesskab og tilbagekaldelse af udgang (forhørsprotokollen s. 6001). For så vidt angår straffcellen er der i denne sag (som den eneste) ikke en henvisning til retsgrundlaget for denne afgørelse. Der er dog tale om en enkeltstående fejl.

Med hensyn til overførslen er den begrundet med at der var tale om (indtagelse af) en ”betydelig mængde spiritus”, og der er henvist til lovens § 25, stk. 1, nr. 3, som retsgrundlag for overførslen. Denne bestemmelse giver hjemmel til overførsel når der er bestemte grunde til at antage at den pågældende har ”indsmuglet eller handlet med euforiserende stoffer”. Denne bestemmelse kan derfor ikke anvendes til overførsel i tilfælde af indtagelse/besiddelse af alkohol.

Jeg beder fængslet om en udtalelse vedrørende retsgrundlaget for overførslen i denne sag.

Med hensyn til udelukkelsen fra fællesskab er der (som tidligere nævnt) henvist til straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 2, men jeg går ud fra at der skulle have stået § 63, stk. 1. For at der er tale om en helt præcis henvisning, skulle der tillige have været henvist til det af de tre undernumre som i det konkrete tilfælde blev anvendt. (Jeg går ud fra at der er tale om nr. 3).

Med hensyn til tilbagekaldelsen af udgang er der henvist til straffuldbyrdelseslovens § 49, nr. 1, jf. udgangscirkulærets § 22.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 49, nr. 1, kan udgang tilbagekaldes såfremt den indsatte ”udebliver fra udgang eller i øvrigt ikke overholder de vilkår der er fastsat for udgangstilladelsen i medfør af § 48”.

Der er ikke oplysninger i sagen om at den indsatte havde misbrugt sin udgang. Indberetningen vedrørte besiddelse og indtagelse af øl og euforiserende stoffer under ophold i fængslet.

Jeg beder fængslet om en udtalelse om grundlaget for tilbagekaldelsen af udgang i denne sag.

Der er i øvrigt som nævnt henvist til udgangscirkulærets § 22. Der er imidlertid ikke en § 22 i udgangscirkulæret. Jeg går ud fra at der sigtes til § 22 i udgangsbekendtgørelsen. Denne bestemmelse indeholder regler for fastsættelse af udgangskarantæne i forbindelse med tilbagekaldelse af udgang.

Henvisningen til udgangsbekendtgørelsens § 22 er imidlertid ikke relevant da der ikke kan træffes bestemmelse om udgangskarantæne i forbindelse med overførsel fra åbent fængsel til lukket fængsel

eller arresthus, jf. straffuldbyrdelseslovens § 22, stk. 1, 2. pkt. Der er dog heller ikke fastsat udgangskarantæne i sagen.

Hvis strafudmålingen i det konkrete tilfælde fraviger sædvanlig praksis, skal notatet tillige indeholde oplysning om baggrunden herfor, jf. vejledningens pkt. 9, sjette pind. Der er ikke i nogen af sagerne oplysning om fravigelse af praksis, men som tidligere nævnt er der i enkelte tilfælde ved strafudmålingen lagt vægt på at der har foreligget tidligere lignende forseelser (bl.a. forhørsprotokollen s. 5996).

Der sker normalt skærpelse af reaktionen i gentagelsestilfælde. Jeg går ud fra at der i de nævnte tilfælde er tale om en skærpet straf i forhold til hvad reaktionen ville have været hvis der ikke tidligere havde været lignende forseelser (jf. fængslets oversigt af 1. april 2002 over disciplinære reaktioner).

Jeg har noteret mig at det udtrykkeligt i forhørsnotatet er anført at der ved strafudmålingen var lagt vægt på at der var tale om tidligere lignende tilfælde (gentagelse).

8.6. Strafudmåling

Straffuldbyrdelseslovens § 68 har følgende indhold:

”...

§ 68. Som disciplinærstraf kan anvendes advarsel, bøde og strafcelle.

Stk. 2. Strafcelle kan dog kun anvendes for følgende forhold eller forsøg herpå:

- 1) Udeblivelse eller undvigelse,
- 2) indsmugling, besiddelse eller indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer eller andre stoffer, der er forbudt efter den almindelige lovgivning,

- 3) indsmugling eller besiddelse af våben og andre personfarlige genstande,
- 4) vold eller trusler om vold mod medindsatte, personale eller andre i institutionen,
- 5) groft hærværk og
- 6) andre grove eller oftere gentagne forseelser

Stk. 3. Disciplinærstraf i form af bøde og strafcelle kan ikendes i forening.

...”

Der er således med ikrafttrædelsen af straffuldbyrddelsesloven sket en begrænsning med hensyn til anvendelsen af strafcelle. Der kan anvendes strafcelle og bøde i forening.

I alle sager hvori der er givet disciplinærstraf i form af strafcelle, er der tale om besiddelse og/eller indtagelse af alkohol og/eller euforiserende stoffer mv. (jf. straffuldbyrddelseslovens § 68, stk. 2, nr. 2), men i flere tilfælde i forbindelse med andre forhold (besiddelse af remedier til indtagelse af euforiserende stoffer, mobiltelefon mv.).

I den oversigt over disciplinære (normal)reaktioner som fængslet har udfærdiget den 1. april 2002, er det blandt andet anført at besiddelse af effekter til brug for indtagelse af euforiserende stoffer, f.eks. hashpiber, sidestilles med besiddelse af euforiserende stoffer (pkt. 2.5.5.). Efter straffuldbyrddelseslovens § 68, stk. 2, nr. 2, kan der ikendes strafcelle for bl.a. besiddelse af euforiserende stoffer, mens besiddelse af remedier til brug for indtagelse af sådanne stoffer ikke er omtalt.

Jeg beder om direktoratets bemærkninger til fængslets regel hvorefter besiddelse af effekter til brug for indtagelse af euforiserende stoffer sidestilles med besiddelse af euforiserende stoffer.

I sagen i forhørsrapporten s. 5999 var der tillige tale om indsmugling af en mobiltelefon. Ved opremsning er det anført hvad der ved udmålingen af strafcelle er lagt vægt på, og indsmuglingen af mobiltelefonen er nævnt i denne opremsning.

Ved angivelse af retsgrundlaget for den trufne afgørelse er der dog alene henvist til straffuldbyrdslovens § 68, stk. 2, nr. 2. Efter fængslets interne regler, pkt. 2.5.6., kan der efter en konkret vurdering ikendes (bøde eller) strafcelle ved indsmugling/besiddelse af nærmere angivne genstande, som f.eks. våben og mobiltelefoner. Våben er omfattet af straffuldbyrdslovens § 68, stk. 2, nr. 3. For så vidt angår andre genstande går jeg ud fra at der kun ikendes strafcelle såfremt betingelserne i straffuldbyrdslovens § 68, stk. 2, nr. 6 (andre grove eller gentagne forseelser), er opfyldte.

Jeg beder fængslet om en udtalelse om hvilken betydning indsmuglingen af mobiltelefonen i det konkrete tilfælde har haft for udmålingen af straffcellens varighed.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Slagelse hvor der i nogle tilfælde var givet strafcelle (alene) for besiddelse af mobiltelefon, har direktoratet udtalt at det ”er direktoratets opfattelse, at indsmugling af mobiltelefoner i et **arresthus** [min fremhævelse] er egnet til at stille arresthuset over for så tungtvejende sikkerhedsmæssige problemer, at det ikke kan kritiseres, at indsmugling i de anførte sager er anset for en så ’grov’ overtrædelse, at det er omfattet af bestemmelsen i straffuldbyrdslovens § 68, stk. 2, nr. 6.”

Jeg beder direktoratet om en udtalelse om anvendelse af strafcelle i åbne fængsler for indsmugling af mobiltelefon, herunder hvis dette forhold påkendes sammen med andre forhold som der kan gives strafcelle for.

Jeg forstår afgørelsen i sagen s. 6001 sådan at der skulle ske udelukkelse fra fællesskab efter udståelse af strafcelle såfremt der ikke var sket overførsel inden da.

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 4 må der kun anvendes disciplinærstraf sammen med andre foranstaltninger hvis afgørende ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn kræver det.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvilke afgørende ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn der krævede anvendelse af strafcelle – når der samtidig blev truffet afgørelse om såvel overførsel som udelukkelse fra fællesskab.

Det fremgår tillige af notatet i sagen at strafcellen blev anset for påbegyndt den 18. februar 2002, kl. 00.30, men først blev regnet for udstået ved opmønstring den 22. februar 2002.

Jeg beder fængslet om at redegøre nærmere herfor.

8.7. Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 5, skal der, som nævnt under pkt. 8.5.4.2., i notatet fra disciplinærsagen gøres notat om at den indsatte er vejledt om muligheden for at klage til justitsministeren. I vejledningens pkt. 18 er det angivet at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111. Denne bestemmelse angiver at der kan klages til justitsministeren (i praksis Direktoratet for Kriminalforsorgen) over ”afgørelser” der træffes af de lokale kriminalforsorgsmyndigheder (jf. § 90, stk. 4). Efter almindelige lovbestemte regler hvorefter der kan klages over en underordnet myndighed til en overordnet myndighed, kan der imidlertid klages til Direktoratet for Kriminalforsorgen også over andre forhold, men de underordnede myndigheder har ikke pligt til på eget initiativ særskilt at oplyse herom. Som reglerne er formuleret, er der alene pligt til at vejlede om adgangen til at klage over afgørelser, hvilket er en ændring i forhold til den tidligere

gældende vejledning hvor det var anført at der skulle gives klagevejledning om (både) ”sagens behandling og afgørelse”. Klagevejledningspligten omfatter også afgørelser der meddeles mundtligt. Der er således en videregående pligt til klagevejledning end i forvaltningslovens § 25 hvorefter der kun skal gives klagevejledning ved skriftlige afgørelser der kan påklages (medmindre afgørelsen giver parten fuldt ud medhold).

Det er i vejledningens pkt. 18 samtidig angivet at de indsatte bør opfordres til at sende eventuelle klager til direktoratet via institutionen.

Det skal, som nævnt under pkt. 8.5.4.2., fremgå af notatet i disciplinærsagen hvornår (to-måneders)fristen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, for at indgive klage udløber, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 6.

Jeg har under pkt. 8.5.4.2. noteret mig at den indsatte i alle forhørsagerne er orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen (også i den sag hvor den indsatte ikke ønskede at overvære resten af forhøret efter tilkendegivelse om at han ville få straffcelle), og herunder er vejledt om hvornår fristen for klage til direktoratet udløb.

Det er tillige i notatet angivet hvornår fristen for at indgive klage udløber (2 måneder fra afgørelsens dato).

De indsatte er ligeledes oplyst om at en klage ”med fordel” kan fremsendes gennem institutionen.

Der ses, som nævnt under pkt. 8.5.4.2., ikke at være truffet afgørelser der er omfattet af bestemmelser i straffuldbyrdelseslovens § 112 om domstolsprøvelser.

8.8. Oplysning til den indsatte om politianmeldelse

Efter vejledningens pkt. 11, sidste afsnit, skal den indsatte orienteres om en eventuel politianmeldelse. Der skal gøres notat om denne orientering enten i den indsattes personjournal eller i forhørsprotokollen.

Der er ikke i nogen af sagerne oplysning om at der er indgivet eller ville blive indgivet politianmeldelse i sagen.

8.9. Konfiskation

Regler om konfiskation over for afsonere findes i straffuldbyrdelseslovens § 73, Justitsministeriets (Direktoratet for Kriminalforsorgens) bekendtgørelse nr. 386 af 17. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære nr. 92 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation i kriminalforsorgens institutioner. Procedurereglerne i disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 5-9 finder også anvendelse ved konfiskation, jf. konfiskationsbekendtgørelsens § 1, stk. 1. Kapitel 12 i disciplinærstrafvejledningen omhandler bl.a. konfiskation.

Der er i flere tilfælde sket konfiskation, og der er henvist til straffuldbyrdelseslovens § 73, stk. 1 (bortset fra i et tilfælde). Det er tillige angivet at konfiskation sker til fordel for statskassen, jf. konfiskationsbekendtgørelsens § 4, og at det konfiskerede enten afleveres til politiet, destrueres, nyttiggøres i institutionen eller sælges, jf. konfiskationscirkulærets §§ 1 og 2. Hvad der er sket med det konfiskerede i det konkrete tilfælde, er ikke oplyst. Der henvises til sagerne s. 000042, 000043, 000044, 000047, 000048, 000049, 5990, 5992, 5993, 5995, 5996, 5997, 5999 og 6001.

Jeg beder om oplysning herom.

8.9.1. Kompetence

Statsfængslet ved Nr. Snede har udfærdiget ”Bestemmelser for personalet om delegation af kompetence” der gælder for såvel Statsfængslet ved Nr. Snede som Fængselsafdelingen Kærshovedgård. Bestemmelserne er ikke dateret, men har dokumentdato 27. marts 2002 og er således udfærdiget efter at behandlingen af de konkrete sager som er omfattet af min undersøgelse, fandt sted.

Det fremgår bl.a. af reglerne at afdelingslederne og disses stedfortrædere er bemyndiget til at træffe afgørelse om bl.a. disciplinærstraf, konfiskation, modregning og erstatning, dog skal sagerne forelægges fængselsinspektøren hvis afgørelserne er omfattet af adgangen til domstolsprøvelse efter straffuldbyrdslovens § 112, nr. 3-5. Afdelingslederne og disses stedfortrædere er tillige bemyndiget til at træffe afgørelse om tilbagekaldelse af udgang i op til 5 måneder og overførsel i nærmere angivne tilfælde, bl.a. efter straffuldbyrdslovens § 25, stk. 1, nr. 2-4. Alle andre afgørelser om overførsel skal forelægges for fængselsinspektøren. Det gælder bl.a. afgørelser efter straffuldbyrdslovens § 25, stk. 2 og 3.

Alle sagerne er behandlet af enten afdelingslederen eller en overvagtimester som jeg går ud fra er afdelingslederens stedfortræder. Den pågældende overvagtimester er i de fleste tilfælde (i bødeforlægssagerne) angivet som afdelingsleder hvilket jeg går ud fra er en fejl som skyldes manglende rettelse af standardteksten.

Der er, som det fremgår af gennemgangen ovenfor, ikke truffet afgørelser der falder ind under den kategori af sager der efter de nugældende regler skal forelægges for fængselsinspektøren. Dog har jeg stillet spørgsmål til henvisningen i en af sagerne af hjemlen for overførsel (forhørsprotokollen s. 6001).

I forlængelse af dette spørgsmål beder jeg fængslet om at oplyse om sagen er behandlet efter de dagældende kompetenceregler, dvs. om afdelingslederen efter de dagældende regler var bemyndiget til at træffe afgørelse om overførsel efter den bestemmelse som afgørelsen om overførsel (rettelig) er truffet efter.

I pkt. 2 i disciplinærstrafvejledningen er det udtrykkeligt anført at institutionens leder ved delegation af kompetencen til behandling af disciplinærsager ”bør inddrages under behandlingen af sagen, hvis der i den konkrete sag er tvivl om, hvad der kan anses for bevist eller ikke bevist, eller om hvilke bestemmelser der kan anses for overtrådt...”. Det er videre anført at det ”forudsættes ..., at institutionens leder løbende fører tilsyn med behandlingen af disciplinærsager”.

Jeg beder om oplysning om hvilket tilsyn institutionens leder fører med disciplinærstrafområdet.

9. Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de udtalelser mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

10. Underretning

Denne rapport sendes til Fængselsafdelingen Kærshovedgård, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.

Lennart Frandsen
Inspektionschef